

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies duodecimus, decimus tertius et decimus quartus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1868

De S. Colmano Martyre In Austria.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71232)

A commendatarii ad Episcopum Besiniani jungit *Epistolam*.

b Anno 969 mense Decembri occisi, cui id temporis Calabria parebat.

c Otto Magnus, qui bellum in Italia adversus Nicephorum, ob negatam, quam filio suo Ottoni conjugem petierat, Theophaniam, Romani Junioris filiam, movit.

d Auctorem hæc verba indicant rei gestæ testem oculatum.

e Armenti scilicet, ut paulo infra ait biographus, Lucania, seu Calabria nunc oppidi, tum autem castris semidiruti. Venit autem eo S. Lucas, anno 969, quo versatum in Calabria Ottonem non solum ex Hermanno Contracto et Lupo Protospata, num. 14 Commentarii prævii citatis, habemus; sed et aliunde probatum dat Muratorius in Annalibus Italiae ad annum eundem.

f Contigisse videtur hæc Saracenorum in hoc monasterium S. Lucæ irruptio vel anno 982, quo una cum Græcis Ottonem II gravissima clade affecerunt; vel 986, quo totam Calabriam dilacerasse Lupus Protospata in Chronico scribit.

g Psalm. 78 v. 1.

h Memor esto, Domine, opprobrii servorum tuorum Psalm. 88 v. 51.

i Quid clamas ad me? Loquere filiis Israël, ut proficiantur. Tu autem eleva virgam tuam, et

extende manum tuam supra mare et divide illud: ut gradientur filii Israël in medio mari per siccum. *Exodi cap. 14. v. 15 et 16.*

k Psalm. 67. v. 1.

l Fortasse S. Petrus, Apostolus, cui dicata erat Armentensis ecclesia a S. Luca condita.

m Videtur hic sermo esse de S. Nicolao Syracusano Confessore, de quo hæc Octavius Cajetanus in *Vitis Sanctorum Siculorum Tom. II, pag. 32*: Celebre etiam fuit olim nomen Sancti Nicolai Confessoris Syracusani, uti constat ex Tabulis ecclesiæ Syracusanæ, sacrisque monumentis regiæ capellæ S. Petri in Palatio Panormitano, in quo etiamnum ejus reliquiæ coluntur. Dies natalis nobis ignotus est.

n Infra num. 15 S. Lucæ ex sorore Catharina nepos dicitur.

o Passus hic S. Martyr xvii Novembris: ecclesiæ a S. Luca instauratæ situm habes num. 15. Commentarii prævii: hanc hodieque exstare ait Ughellus *Tom. VII Italiae sacræ auctæ, ubi de episcopis Marsicanis, col. 486.*

p *Ad Thessal. cap. 3. v. 10.*

q Aliunde nobis, qui hic memorantur, ignoti sunt.

r Annum 1000 signarat Castellanus ad diem xiii Septembris; quem ad hunc diem 993 recte mutavit.

s Abbas monasterii S. Philippi Agyreni et primus S. Lucæ in vita monastica institutor.

B

D

E

DE S. COLMANO MARTYRE

IN AUSTRIA.

C

J. B.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

F

§ I. Quis Acta S. Colmani scripserit; quæ ejus Patria et prosapia fuerit.

ANNO MXII.

Acta S. Colmani

Mos fuit Occidentalis Ecclesiæ Christianis seculo xi, imperium Romanum S. Henrico, Hungariæ vero regnum moderante S. Stephano, admodum frequens, ut Palæstinam, beatam illam terram, quam generis humani Redemptor pedibus trivit, suoque sacratissimo sanguine irrigavit, non tam procul dissita explorandi desiderio, quam singulari in Hominem-Deum pro salute hominum illic cruci afficium pietate ducti, terrestri non raro itinere, invisum irent; cujus rei testem habemus Glabrum Rodolphum, Cluniacensem monachum, res sua memoria gestas describentem, lib. iii. cap. 1: Tunc temporis, inquit, cœperunt

pene universi, qui de Italia et Gallia ad sepulchrum Domini Hierosolymis ire cupiebant, consuetum iter, quod erat per fretum maris, omittere, atque per hujus regionis (Hungariæ) patriam transitum habere. Ille vero (S. Stephanus) tutissimam omnibus constituit viam. Excipiebat ut fratres, quoscumque videbat, dabatque illis immensa munera. Cujus rei gratia provocata innumerabilis multitudo tam nobilium, quam vulgi populi, Hierosolimam abierunt. Ex hoc Hierosolimam peregrinantium numero fuit S. Colomanus, Cholomannus, Colmanus vel Colomannus (variis enim modis nomen ejus a variis expressum legere

est)

A est) Martyrologio Romano ad hunc diem inscriptus, idque ex ea peregrinatione consecutus, ut ad Servatoris nostri instar e patibulo, cui cum duobus latronibus, ut infra in ejus Martyrii Actis fusi enarratur, affixus, in caelum viam sibi aperuerit.

creditur
scripsisse

2 Acta Martyrii primum typis publicis edidit Petrus Lambecius Commentariorum de Bibliotheca caesarea Vindobonensi lib. II, cap. VIII pag. 611 et sequentibus praefixo iis hujusmodi titulo: Historia Martyrii et Miraculorum S. Colomani, natione Scoti, qui anno Christi MXII in oppidulo Austriae Inferioris Stoekerau, olim Asturis vocato, passus est, composita ab Erchenfrido tertio cœnobii Mellicensis abbate, qui eodem vixit tempore. Eadem deinde edidit Anselmus Schramb, Mellicensis Monasterii bibliothecarius, Annalium seu Chronici ejusdem monasterii part. I pag. 23 et sequentibus. Eadem item tom. I, Scriptorum rerum Austriacarum pag. 97 et seqq. anno 1722 edito, inseruit Hieronymus Pezium Benedictini Ordinis in eodem monasterio professus; qui anno etiam 1713 Cremsii non solum recudi illa curavit, sed etiam præmissis dissertationibus quinque, subjectisque ad calcem operis sui Notis illustravit. Scripsisse illa a plerisque creditur Erchenfridus, Mellicensis monasterii, a canonicis ad Benedictinos anno 1098 translatis, abbas tertius, ad abbatis dignitatem electus anno 1121, cui sub annum 1163 ex veteri apud Hieronymum Pezium Mellicensi Chronico successit Sygehardus: falluntur igitur Pagius aliique, qui Lambecium mox citatum secuti, Erchenfridum eodem, quo S. Colmanus fuit, tempore vixisse tradunt. Lambecio vero, ut Hieronymus Pezium censet, errandi occasionem hæc Actorum in Prologo verba: Quocirca nos quidem officio posteris commendare duximus, quæ in nostra regione et nostris quoque gratulamur acta temporibus; male scilicet intellecta præbuere: duas quippe partes ea Acta complectuntur, quarum prima de iis rebus agit, quæ Colmano adhuc in vivis superstite, aut triennio ejus obitum proxime insecuto; altera vero illa enarrat miracula, quæ subsequentium temporum lapsu contigerunt, quibus mox recitata Actorum verba Pezium applicat.

C 3 Facile quidem, Erchenfridum iis, quæ prima Actorum parte narrantur, coævum non fuisse concessero; sed nec hoc factio omnis difficultas evanescit; nam non modo Lucubrationis, suæ principio ea, quæ sua contingere memoria, posteris sese tradere Actorum scriptor ait, sed etiam parte hujus altera, ubi prodigia Mellici facta enarrat, horum sese testem oculatum prodit, ad hunc modum partem Narrationis suæ secundam exorsus: Ex multis mirabilibus, quæ Dei clementia per suum fidelem Famulum ostendit, pauca, quæ nobis videndo cognita sunt, perstringimus. Atqui ex undecim, quæ narrat, miraculis priora saltem quinque videre Erchenfridus haud potuit; quidquid de senis posterioribus, quæ, quo contingerint, tempore non adeo liquet, censendum sit. Primi miraculi, quo furis nocturni humana facies in caninam versa est, fama Petrum Hungaria regem (imo potius, ut infra ostendetur, S. Stephanum, Petri decessorem) movit, ut ab Henrico Austriae Marchione S. Colmani reliquias in Hungariam transferendas posceret; secun-

dum, quo Hungaria ob eo aevctas Sancti reliquias aëris siccitate, fame aliisque malis afflictata fuit, Petrus ipse expertus est; tertium quartum et quintum cum, ut in Hungariam Sancti reliquias transferrentur, tumulus, cui inclusæ erant, effractus est, contigerunt: jam vero Petro in Hungaria regnum, uti in Chronico Mellicensi apud Hieronymum Pezium legitur, successit Andreas anno 1046. Videre igitur hæc miracula Erchenfridus, anno 1163 defunctus non potuit, nisi eum anno ætatis, ut minimum 75 in abbatem electum, vitam ad annos 117 protraxisse dixeris; quod omni veri specie destitutum est: sed nec aliunde certum est, hæc Acta Erchenfridum habere auctorem.

A Fatetur id Hieronymus Pezium, haberi Erchenfridum aïens horum Actorum scriptorem traditione majorum magis, quam certis argumentis. Fit quidem Erchenfridi in Necrologio Mellicensi, seculo XII scribi cepto, his verbis mentio ad XVI Kalend. Maii: Erchenfridus abbas nostræ congregationis obiit. Tertius abbas hujus loci piæ memoriæ, qui Historiam S. Cholomanni dicitur dictasse. Sed postrema verba a seculo XIV manu adjecta fuisse monet Pezium, additque Actorum exemplaria, Mellicense, Vindobonense, Garstense, Cremifanense et Windbergense ante annos quingentos (edidit tom. I Scriptorum rerum Austriacarum anno 1721) manu exarata, Erchenfridi nomen neutiquam præferre; contendit tamen ex Actorum textibus, ea saltem a quodam Mellicensi cœnobii alumno fuisse composita; sed nec hoc omnino certum apparet. Nam prima quidem Actorum parte nihil occurrit, unde monachum Mellicensem illarum auctorem fuisse inferas; secunda vero parte hæc occurrunt apud Pezium num. 12: Ac ita usque ad finem vitæ suæ in servitio debebat fratrum, cujus adhuc filia in nostro est servitio; num. 15: Qui mutus quinquennio erat in servitio fratrum; num. 16: Quæ oratione fratrum, etc.; num. 18: Domino itaque abbate cum fratribus orante, etc. Verum cum canonicis, a Leopoldo Marchione Austriae Mellici institutis, successerint Benedictini monachi, num primum illic canonici seculares, an regulares instituti fuerint quæstio est: si enim regulares, quod quædam saltem, fatente Anselmo Schramb Chronici Mellicensis part. I, ubi de Leopoldo I, monumenta suadent, hi fuerint; nihil in verbis Actorum mox recensitis occurrit, unde de Benedictini instituti alumnis illic sermonem institui, confici queat; nihilque quin ea Acta a canonico regulari, Mellicensi incola, et rerum, quas narrat, partim saltem spectatore, quanta sunt, conscripta sint, obstabit. Laudat quidem Anselmus Schramb codicem pervetustum Ms. Bibliothecæ PP. Franciscanorum Viennensium, in quo hæc habentur: Præfatus dux Leopoldus Mellicum ordinavit XII seculares sacerdotes. Idem quoque legitur in Chronico Mellicensi et Cremifanensi auctore Bernardo Norico ad annum 1089. Sed quantæ sit antiquitatis codex ille Ms. PP. Franciscanorum laudatus Mellicensis Chronographus exacte non explicat; Chronicon vero Mellicense vetus eo loco interpolatum est: Bernardus denique Noricus Bavariæ Chronicum haud scripsit seculo decimo quarto citius.

AUCTORE
J. B.

verum id certum non est;

E

F

AUCTORE
J. B.

5 Quid igitur, inquit, de horum Actorum auctore censendum? Cum vixisse se prodatur eo, quo Hierosolyma redux Poppo, Archiepiscopus Trevirensis, cum fratre suo Henrico Austriae Marchione, de mittendis in Hungariam S. Colmani reliquiis egit tempore; isque Popponis reditus, quod infra solide ostendatur, ad annum circiter 1029 referendus sit, scriptor ille neque Erchenfridus esse potuit, neque e Benedictinis Mellicensibus quisquam; cum is quidem seculo tantum sequenti jam inclinante abbatis munere annis 41 perfunctus e vivis excesserit; Benedictinum autem institutum non nisi annis 69 ab Popponis in Germaniam reditu Mellicum, missa eo e Sublacensi in Italia monasterio colonia, inventum fuisse constat; neque Actorum horum scriptorem jam annos 69 et eo plus natum Benedictino cætui nomen dedisse, verosimile fiat.

majori saltem ex parte scripsisse videri possit:

6 Cum porro ea, quæ sibi videndo cognita sunt, dicat sese perstringere, tum partem primam, quanta est, tum secundam, sed partim dumtaxat, quatenus hæc miracula, a S. Colmani Mellici sepultura usque ad corporis ejus in Hungariam translationem patrata complectitur, ab uno eodemque seculo XI auctore fuisse conscriptam suspicor; cætera autem, quæ ad calcem partis 2 a num. 12 ad 14 usque memorantur, ab auctore seculi XII, sive Erchenfrido, sive quocumque alio fuisse adjecta; qui non tantum miracula quædam recentiora antiquioribus de suo adjecerit, sed vetustioris scriptoris etiam textum interpolavit. Seculo ex duobus his scriptoribus priorem vixisse XI suadent verba mox relata. Unum eundemque partis 1 et 2 usque ad num. 14 fuisse auctorem, ex eo colligo, quod sacra S. Colmani ossa ex Hungaria in prædictum locum Medlicham reportata fuisse num. 12 dicat. In prædictum aut locum, ut hunc jam ante abs se nominatum indicet, id quod parte quidem prima et non secunda, est factum. Interpolatum denique vetustioris scriptorem a recentiore fuisse, propterea suspicor, quod ad Translationem corporis S. Colmani in Hungariam simul concurrisset Petrum, Hungariæ regem, Popponem, Archiepiscopum Trevirensis, et Henricum, Austriae marchionem, asserat, errore, uti infra probatum dabitur, graviore, quam ut ab auctore, res, quas viderit, enarrantem, profectus videatur. Nunc Acta audiamus.

C

incerta item

7 Accidit, inquit, quemdam Cholomannum nomine, Scotiae gentis oriundum, peregrinationis iter arripere, terrestrem cælestis amore Jerusalem cum aliis, quibus eadem mens erat, expetens invisere, imperante nimirum S. Henrico, qui post Ottonem III, anno 1002 e vivis ereptum, Romano imperio usque ad annum 1024 præfuit. Utrumne natione Hibernus, an Scotus S. Colmanus fuerit, eo quod Scotica hic gente oriundus dicatur, lis est, alias etiam sæpe mota inter gentis utriusque scriptores: neutris assentiri certo, indubiæ fidei monumentis destituti, possumus, quamquam id satis exploratum sit, seculo etiam XI, quo, qui S. Colmani Acta miraculaque saltem aliqua transmisit posteris, fuisse videtur, Hibernis Scotorum appellationem ad hæsisse. Sic Marianus Scotus ad annum 1043 de seipso ait: Super quem ego Mariannus Scotus inclusus, etc. Atqui hunc Hibernum fuisse Floren-

tius Wigorniensis, qui Chronicum suum ad annum dumtaxat seculi XII trigesimum septimum perduxit, his verbis tradit ad annum 1028: Eodem anno natus est Hibernensis probabilis Scotus: cujus studio et labore Chronica præcellens de diversis libris est coadunata; ubi voci probabilis substituenda est vox Marianus, quemadmodum ad annum 1052 idem Florentius scribit: Marianus Chronographus seculum reliquit; vel legendum: Marianus probabilis Chronographus. Plura de Mariano vide apud Usserium de Britannia Ecclesie Primordiis cap. XVI; ubi præter hæc Hermanni Contracti apud Canisium ad annum 812 verba: Classis Danorum Hiberniam invadens a Scotis victa est, illa etiam Adami Bremensis ex cap. CCXVII Historiæ Ecclesiasticæ Hibernia Scotorum patria recitatur. Scotiam etiam pro Hibernia sumpsit Theodoricus Trudonopolitanus in Vita S. Rumoldi tom. I Julii pag. 21; sed ex his aliisque seculi XI scriptorum verbis certo, Erchenfridum, vel forte anonymum nostrum eodem sensu vocem Scotia usurpasse non efficitur; esto sic eam recentiorum monumentorum, qualia sunt Martyrologium Carthusiæ Coloniensis, Officium Ecclesiasticum et Graduale Gemblacense, Breviarium Mellicense, Martyrologium Anglicanum, a Vardæo Articulo 8, Dissertationis historice de patria S. Rumoldi laudata, auctores intellexerint.

8 Idem censendum de Vita S. Colmani, e Cæsariensis (vulgo Keisersheim) Benedictinorum in Suevia monasterii codice Ms. per Stephanum Vitum Vardæo transmissa, cujus hæc verba recitat: Accidit autem quendam Colmannum nomine, Scotiae gentis oriundum peregrinationis iter arripere, et terrestrem, cælestis amore, Jerusalem, cum aliis, quibus eadem mens erat, expetere; quæ cum in Vita a Pezio edita pariter legantur, indicio sunt, recentioris alicujus additamentum esse, quæ ibidem sequuntur: Fuit enim filius regis Scotorum Hiberniæ seu Scotiae, quæ Hibernia insula vocatur, quod eo vehementius, quod in ejusdem Vita, ex eadem bibliotheca ab eodem Vita ad Majores nostros transmissa, postrema illa verba non habeantur, suspicamur. Patriam suam, nempe Hiberniam, S. Colmanum vel ipso nomine prodere Vardæus, ut in qua hujus nominis viri complures nobilitate et sanctimonia insignes exstiterint, hodieque exstet nobilissimum Colmannorum stemma (nostris, inquit, Clann Cholmain, id est filii seu progenies Colmani) veterum Midia et non raro Hiberniæ regum tribus; quæ quidem inficias non eo, sed unde ex illorum stirpe patriaque fuisse S. Colmanum, evictum Vardæus dabit?

9 Nihil certius est regium S. Colmani genus, quod illi Hiberni æque ac hodierni Scoti adscribunt. Utrique ejus stemma genealogicum exhibent: quorum alterum ab Adamo Formano, Dunfermelensis ordinis S. Benedicti monasterii, in Scotia siti, Priore ad abbatem Mellicensem Sigismundum anno 1524 missum una cum Formani litteris exhibet P. Anselmus Schramb Chronici Mellicensis parte. I. pag. 26 et sequenti; alterum vero pag. 32, quod Vardæi est. Genealogia Scotica apud Schrambium laudatum sic habet: Edgarus cum matre et sororibus

A ribus mare petiit, in Hungariam ad parentes repatriare volens. Tempestate autem orta in mari casu in Scotiam applicuit, regnante ibidem rege Macolmo. Quos cum rex Macolmus vidisset, placide eos suscepit. Et Divam Margaretham matrimonio sibi sociavit. Unde ecclesiam in honorem Sanctæ Trinitatis intra prædium nuptiarum erexit. Ex qua dictus Macolmus genuit sex filios et duas filias. Quorum tres seniores filii non fuerunt reges. Eduardus videlicet mortuus est absque liberis, simulque cum patre sepultus, apud Anwick dolo interemtus. Secundus filius Edmundus nomine pius ac devotus obiit apud montem Jug, ibique in monasterio honorifice est sepultus. Macolmo igitur rege Scotorum cum duobus filiis defunctis, orta est maxima guerra in Scotiæ regno inter Donaldum fratrem dicti Macolmi regis, et filium ejus Nothum Duncanum. Et hi duo Scotiæ regnum sex annis invadendo perturbarunt, legitimo inde hærede pulso, tertio scilicet filio Ethelredo nomine, qui exulans peregre proficiscitur: sed ubi vel quo fine pausavit non constat. Verumtamen nonnulli opinantur ipsum cum armigero suo in veste peregrina captum fore, suspensumque innocenter. Quando autem exulare cœpit, fuit circa annum Domini mxxii.

sive ex Scotiæ

10 Sequuntur dein S. Colmani parentes Malcolmus Scotiæ rex et Margareta regina, filii Eduardus, Edmundus, Ethelredus, Scotiæ duces, Edgarus, Alexander, David, Scotiæ reges, filix denique duæ Matildis et Maria. Ex his Ethelredum, peregre profectum, mutato nomine Colmanum dictum volunt. Sed commentum hujus facilis refutatio est. S. Margareta, Malcolmi III, Scotiæ regis uxoris, et S. Colmani, uti fingunt, matris Acta jam pridem in Opere nostro tom. II Junii ad diem hujus mensis decimum a Papebrochio illustrata sunt: Canutus Daniæ rex, uti ibidem videre est, post Edmundum regem, cui lateris ferrei cognomen adhæsit, Angliæ rex renunciatus, decessoris sui filios Edmundum et Eduardum ad Sueonum regem misit. Et Suecia dein in Hungariam missos S. Stephanus paterno animo persecutus, Edmundo filiam suam.

C Eduardo autem Agatham, Brunonis, S. Henrici imperatoris fratris, filiam uxorem dedit: hic ex Agatha tres liberos suscepit Eadgarum, S. Margaretam, de qua hic sermo est, et Christianam. Canuto autem ejusque filiis Haroldo I et Hardacnuto extinctis, Eadwardus seu Eduardus confessor, Edmundi lateris ferrei frater, Angliæ regnum jam adeptus, ad imperatorem Henricum anno 1054 legatum misit, qui Eduardum fratris sui filium (obierat jam hujus frater Edmundus) in Angliam reduceret. Imperabat id temporis Henricus Niger, qui a Petro, Hungariæ rege, Eduardi cum familia sua in Angliam facile discessum impetravit; de quo ita Chronicum Saxonum ad annum 1057: Hoc anno venit Eadwardus Clito, Eadmundi regis filius, hanc in terram, et statim postea decessit, ejusque corpus sepultum est in S. Pauli monasterio Londoniæ.

rege Malcolmo

11 Margareta igitur et quidem innupta hactenus nec Angliam nec Scotiam vidit nisi annis post S. Colmani necem quadraginta quinque; atque adeo

ejus mater esse haud potuit. S. Eduardo, qui Eduardum ejusque liberos in Angliam evocarat, e vivis erepto, occisoque Haroldo II, Wilhelmo Normanniæ duci Angliæ cessit anno 1066; cernens autem Edgarus Edeling, inquit S. Adelredus, Rievallensis Ordinis Cisterciensis in agro Eboracensi abbas anno 1166 defunctus, res Anglorum undique perturbari; ascensa navi cum matre et sororibus reverti patriam (Hungariam) qua natus est, conabatur; sed orta in mari tempestate in Scotia applicare compellitur. Hac occasione actum, ut Margarita regis Malcolmi nuptiis traderetur. Idem scribit ad annum 1068 Simeon Dunelmensis, Adelredo cœvus ad annos 1068 et 1070; Theodoricus in Vita S. Margariæ, cui a confessionibus fuit: Itaque ingenti nobilitatis totius regni festiuitate et apparatu, post Octavas Paschæ celebratæ sunt nuptiæ (Malcolmi et Margariæ) anno Christi sexagesimo septimo supra millesimum: ac sponsa Margarita in reginam solemniter more coronata. Adde et Chronici Saxonici, Edmundo Gibson interprete, verba ad annum 1067: Hoc anno profectus est rex in transmarina et secum duxit obsides (inter hos Eadgarum, ut scribit Florentius Wigorniensis) ac thesauros; rediit autem anno secundo. Eadem æstate egressus est Eadgarus Clito (seu Edeling) et Maerleswegen, multique viri cum iis et profecti sunt Scotiam; rex etiam Malcolmus eos omnes suscepit, et duxit in uxorem Clitonis sororem Margaretam. Tam igitur certum est S. Colmanum ex Malcolmo et Margareta natum non esse, quam certum est S. Colmanum sub seculi xi principium vivere desiisse. Quod autem Ethelredum, Margariæ filium nescio a quo eventu Colmanum dictum aiunt, novum figmentum est; nam Ethelredus (teste Adelredo) apud Papebrochium laudatum pag. 335 secundum Malcolmi et Margariæ filius, prima etiam pubertate satis sublitus est, et sepultus in Doumferlein, seu Fermelinduno, Scotiæ in Occidentali Fisa ad Markam rivum oppido. Sed hæc convellendæ Scotorum de S. Colmani natalibus regiis opinioni sufficiunt.

12 Vardæus Dissertatione de Patria S. Rumoldi § xi. art. 9 et 10 contendit ex Hiberniæ rege Malachia hujus nominis secundo, et Maura sive Mora, Briani Momoniæ in Hibernia reguli filia natum fuisse S. Colmanum. Malachias anno 978 ex Midia regulo universæ Hiberniæ rex salutatus est: fulsit ea dignitate Malachias annis viginti tribus, dum ea seculi xi principio per Brianum, socerum. Momoniæ regulum, privatus fuit: Brianus autem, in prælio adversus Danos occiso, pristinam dignitatem recuperavit Malachias, tenuitque ad annum, quo obiit, 1022. Colmanus, patris casu (qui tamen Midia dominari non destitit) quam sint caducæ res terrenæ, monitus, ad celestia animum ac desideria transtulit; seque per annos aliquot pietati dedit, dum sub annum 1012 Hierosolymitanum iter aggressus est. Ita fere Vardæus, ex authenticatis, inquit, exemplaribus vetustissimorum codicum, et magnorum virorum calculo approbat. Ex his aliqua de S. Colmano nostro, peregrino, Hibernice Colman Allithir dicto, a nemine hactenus edita alias sese exhibiturum spondet; quæ si ita, ut dicit, sese

AUCTORE
J. B.

E

sive ex Hiberniæ rege Malachia
F

AUCTORE
J. B.

habeant, miror, cur ex his authenticis exemplaribus ne unum quidem cum de S. Colmani patria egit, citarit, ut quæ majorem fidem inventura essent, quam Martyrologium Cartusie Colonensis, Officium Gemblacense, Breviarium Mellicense, Bojorum annales Brunneri, Vita S. Colmani e bibliotheca Cæsariensi deprompta et Martyrologium Anglicanum.

ortus dicatur,

13 Ut ut sit, cum monumenta illa nos adhuc lateant cætera vero mox citata, haud satis antiquitatis, ut fidem certam promereantur, habeant, regio S. Colmani generi assensum certum præbere, temeritatis fore sum arbitratus. Genus certe suum neque Colmanus, neque Gothalmus, herilem filium e patria profugum subsecutus ac Mellici defunctus, prodidit: alioquin enim neque Dithmarus, Merseburgensis episcopus, qui id temporis floruit, eum tantummodo peregrinum, neque anonymus æqualis quemdam vocare habuissent satis. Nihil item regio Colmani genere meminit auctor, qui Chronicum Mellicense inchoavit, licet seculo integro post S. Colmani necem scripserit. Nihil Conradus, Mellicensis anno 1177 factus abbas in Litteris Genealogicis ad Leopoldum VI Austriæ ducem scriptis, quas Schrambius pag. 92 et duabus sequentibus exhibet. Bernardus quidem dapifer Mellicensis monachus B. Gothalmi Historiam ita exorsus est: Cum beatissimus Christi martyr Colmanus patriam suam Scotiam, dominumque terrenum sive regnum prædictum pro amore et regno Jesu Christi Domini relinquere disposuisset, etc. Sed hæc anno 1362, scripsit. Revereor quidem Mellicensium, qua regii S. Colmano natales tribuuntur, traditionem; at vereor propter jam superius dicta, ut ad consequendam apud eruditos fidem integram satis antiqua, ex iisque fontibus, qui omnem de ejus veritate scrupulum adimant, nata sit.

nullo certo fundamento nititur,

14 Fit enim vero admodum simile, non aliunde primum, quam ex Scotorum Hibernorumve per Austriam peregrinantium, qui auditio S. Colmani Mellici sepulti nomine, natales illi mox regio affinxerent, fuisse exortam relatu, cui bona fide Mellicenses fidem eo adjunxerint facilius, quo illis gratius acceptiusque acciderit quiescentis apud se Martyris, aliunde sibi incognitos, illustres regiosque natales audire: cujusmodi fere quidpiam accidisse testatus Hieronymus Pezius Dissert. 3 in Acta S. Colmani pag. 29 Mellicensi anonymo, Florum Chronicorum auctori, qui ex vetusto quodam libro, a Georgio monacho Elchingano Mellici anno 1529 hospitante, illuc allato hanc notam excerpit: Nota, quod circa annum Domini nongentesimum octogesimum (imo circa annum 1061) vel paulo plus fuit in Anglia (scribendum erat, Scotia) rex quidam Christianissimus Malcomius (Malcolmus) nomine, cognomento Kaymor, habens uxorem fœminam nobilissimam nomine Margaretham filiam regis Hungariæ (imo Eduardi, Edmundi, ferrei lateris dicti et Angliæ regis, filii) ex qua tres genuit filios, scilicet Colmannum martyrem in Austria passum, sanctum Gallum abbatem in Suevia quiescentem..... quingentis facile annis Margarita antiquiorem. Incertum itaque est, utrum regio sanguine S. Colmanus procreatus fuerit, necne; quam-

vis Vardæi opinio, opinione Scotorum longe vero similior, et temporum saltem rationi magis appareat consentanea.

15 Nec minus a vero discessit Leslæus lib. IV. de gestis Scotorum pag. 160 ita scribens: Scotia Finnanum et Colmannum episcopos, duo virtutis religionisque lumina, eo tempore aluit, qui Divi Benedicti vestigia prius persecuti, studio et diligentia consecuti sunt, ut omnium virtutum illustres species in illorum vitis et moribus enitescerent. Horum in victu temperantiam in vestitu abjectionem, in maximis Reipublicæ negotiis prudentiam multi illius seculi ecclesiastici sunt secuti, pauci tamen assecuti. Colmannus non multo post ad Lindefernensem in Anglia ecclesiam evocatus maximam Saxonum multitudinem et inter reliquos Pendam regem, qui patri Pendæ in regno successerat, ex ethnicismi et gentilitatis servitute in Euangelii libertatem vindicavit; quorum nihil, non seculum VII. quo S. Colmannus Lindisfernensis vixit, non monachus, non episcopus in nostrum quadrant; quadrant autem partim, quæ proxime subdit: Colmannus demum Britannia relicta, permultas regiones Germaniæ verbum Dei seminando et complurimos ad fidem convertendo, Bohemiam, Ungariam et magnam Græciæ partem est peregrinatus. Verum per Austriam rediens a nonnullis Christi hostibus impie crucidatus, gloriosam martyrii palmam consecutus ibidem magna populi veneratione colitur.

16 Sed tanta temporum intercapedine ista sunt dissita, ut utrumque Colmannum in unum eundemque perperam confundi manifestum sit. Neque ad veri normam exacta sunt, quæ de plurimorum Colmani prædicationibus ad fidem conversione, de peragrata Hungaria et magna Græciæ parte, quas forte non vidit, Leslæus narrat, tacentibus hic non solum S. Colmani Actis, infra dandis, sed etiam Joanne Stabio, Maximiliani historiographo in Sapphico, quod laudat, de S. Colmano carmine. Leslæi errorem etiam Wion in Fastis Benedictinis ad diem 13 Octobris, et Bucelinus in Menologio Benedictino minus caute admiserunt. Claruit item Sanctitate in Germania Colmanus alter presbyter, S. Chilianus socius; sed et hunc a nostro seculo, quo vixit, septimum satis superque discernit. Plures hujus nominis viros sanctitate conspicuos notos sibi Vardæus ait; verum his missis ad Colmanum nostrum regredior.

AUCTORE
J. B.

§ II. Qui S. Colmanus juventutem peregerit : num Hierosolymam viderit : quo loco, et tempore mortis supplicium tulerit : quæ hujus causa.

S. Colmanus,
qui qualis
ante fuerit
nescitur.

Qualis in juventute sua S. Colmanus fuerit anonymus noster haud explicat; neque habuit, unde sciret. S. Colmanus pauca de se ipso dixerit, nec multo plura B. Gothalmus, qui cum herilis filii tumulum visurus Mellicum jam prope attigerat, postridie inventus est mortuus, cujus, nunc publico cultu carentis, Historia consuli apud Pezium Tom. I. Scriptorum Rerum Austriacarum 110 potest. Morum tamen Colmani innocentiam ac sanctimoniam ex prodigiis, quibus eum Deus honoratum voluit, dimetri licet. Plura Vardæus : Colmannus, si hunc audias, Dei munere a teneris Christiane educatus, natalium decus, indolemque egregiam augustius ornavit integritate morum gemmisque virtutum. Adolescenti conspecta patris (Malachie) ab imperii culmine inopina dejectio non Dei timorem excussit, sed auxit animos ad dammandum seculi luxum, totamque vanitatum secularium pompam priusquam desereret, deserendam, ambiendumque majoribus curis regni illius participium, cujus neque gloria excidit neque possessio. Huc ergo cum transtulisset desideria, et sub patris interregno devotionis exercitiis sese aliquamdiu occupavisset, forte (saltem igitur quod mox dicturus est, ex monumentis authenticis non hausit) in asyis cœnobiorum declinans ferum hostile metuendum regni corrivalem, divino ardore visendi vestigia Redemptoris in terra succensus, Hierosolymam contendit, susceptoque itinere per Germaniam, etc. Verum de Colmani itinere Hierosolymitano anonymum potius audiamus.

18 Venit itaque, inquit, in Orientalem Noricæ regionem, cui a plaga Orientali Pannonia, ab Aquilonari confinis adjacet Boëmia. Noricum Vetus a Septentrione in Austrum eum terrarum tractum complectebatur, qui Danubium inter et Alpes Noricas situs est; ab Occasu autem in Ortum quidquid inter Ænum, in Danubium se exonerantem et Cetium montem (qui a Neoburgo ad Dravum fluvium usque, vulgo Kalenberg, dictus, protenditur,) Norici Pannoniæque Superioris limitem jacet: qua Alpibus Noricis propinquius erat, Mediterraneum, qua Danubio, Ripense audiebat, cujus incolæ Orientales seu monti Cetio Pannoniæque viciniore a Septentrione Quados ultra Danubium; Occidentales vero, seu Æno propiores, sibi Bohemos confines habebant. Porro de Norico Ripensi anonymo nostro sermonem hic esse reliqua narrationis ejus series satis manifestat. Lambecius Anonymi, seu, ut putavit, Erchenfridi, Mellicensis abbatibus, textum mox transcriptum, ita emendatum voluit: Venit itaque (Colomanus) in Occidentalem

Quadorum regionem, cui a plaga meridionali Noricum Ripense et Pannonia Superior; ab Aquilonari autem confinis adjacet Bohemia.

19 Non admodum pacata fuisse in Norico, cum eo S. Colmanus advenit, tempora, Anonymi, quæ supra citatis proxime subjicit, verba satis indicant: Harum nationes regionum (Pannoniæ et Bohemiæ) populis Noricæ telluris tunc temporis erant molestæ, eo quod ab illis sæpenumero sint turpiter humilitate devictæ, multisque modis miserabiliter afflictæ. Hungaros (seu Pannonos) Austriam eo, quo Henricus, rebellionis causa ab S. Henrico imperatore-proscriptus, aberat tempore, infestasse Schrambicus Mellicensis Chronographus, ubi de Henrico, ait; sed quod de proscripto Henrico, Franconiæ Marchione, Bertoldi filio (vide Dittmarum tom. I. Scriptorum Rerum Brunsvicensium lib. v pag. 368) accipiendum erat, perperam de Henrico, Austriæ marchione, et Leopoldi filio, uti nunc fere eruditi sentiunt, dictum accepit. Sed ut ut ea in re Schrambicus alique recentiores falsi sint, aliunde tamen compertum satis est, Hungaros a Leopoldo I. Austriæ marchione expulsos sua adversus Austriacos odia exercere et crebris in Leopoldi ditionem incursionibus prodere perrexisse: hinc enim anno 1075, uti apud Hartzheim tom. II. conciliorum Germaniæ pag. 700 videre est, in gratiam colonorum, qui in agris Hungariæ vicinis sedes locaverunt, facta (fuit) potestas episcopis, monachis, sacerdotibus, nobilitati, iisdem locis castella, oppida, arces ad limitis tutelam ædificandi: Hinc Otto III apud eundem Hartzheim in diplomate anno 985, regni sui secundo, Babenbergæ dato ait, Piligrinum, Passaviensem episcopum, episcopatus sui pertinentiam in Orientali plaga, barbarorum limiti adjacentem creberrima eorum devastatione infestari, sibi esse conquestum.

20 Recentem porro fuisse hanc Hungarorum in Austriam irruptionem ex his Ottonis verbis proxime sequentibus liquet: A quibus etiam barbaris moderno quoque nostri regni tempore miserabili lamentatione adjecti (Piligrinus) tam irrecuperabili se damno læsum in interfectione et diremptione familiæ suæ, præter innumerabilia prædationum et incendiolorum dispendia: ut absque habitatore terra episcopi solitudine silvescat. Compertum perinde est, S. Henricum adversus Boleslaos, quorum alter Poloniæ, alter Bohemiæ præerat, bellum gessisse; stetisse vero a Sancto imperatore Henricum, Austriæ marchionem, non uno ex indicio colligere fas est: Annalista Sazo, ad annum 1002 de Henrico Ditmari verbis usus, ita scribit: Sed Bolislaus (Bohemiæ dux) quæ sola fugæ patuit via, ad Heinricum marchionem (Austriæ), qui proximus ei tunc erat, confugiens, propter illatas sibi injurias (forte propter irruptiones ejus in Austriam) ab eo captus est. Idem rursus ad annum 1015 ex Ditmario: Henricus autem marchio cum Bawariis (Bavaria enim Orientalis tunc dicta fuit Austria) audiens Bolizlai, Poloniæ ducis, milites juxta se prædam fecisse, insequitur et octingentos resistentes occidit, prædamque recepit. Ad annum denique 1017 ipsis Ditmari fere verbis: Mararenses interea (seu

Moravi)

AUCTORE
J. B.

Moravi) Bohemiam (quam tum temporis Henricus imperator contra Boleslaum Poloniæ ducem, qui Moraviam sibi subjecerat, tuebatur) ingressi, urbem quandam expugnant, et cum ingenti præda incolumes exhibant. Quod cum marchio Henricus audisset, festinus insequitur, et interfectis eorum plus quam mille viris, captivitatem omnem solutam domum remisit.

vicinasque
gentes vice-
bant simul-
tates,

21 Refert etiam Hanszius tom. I Germaniæ sacræ pag. 227 Hungaris sub annum 983 bellum fuisse in Austriam, sedus autem cum Bohemis. Unde satis apparet, supradictis gentibus frequentes per ea tempora odii exercendi ac sese mutuis cladi- bus atterendi occasiones non defuisse; neque mirum proinde esse, si, ut anonymus scribit, Austriacis, cum ad eos S. Colmanus venit, tum Hungari, tum Bohemi molesti essent (addo) exosi et suspecti. Eodemmet tempore, quo in Austriam S. Colmanus venit, bellum continuum Austriacis cum extraneis gentibus sibi finitimis fuisse scribit Conradus de Wizenberg, abbas Mellicensis in brevi Chronico veterum Austriæ marchionum et ducum apud Hieronymum Pezium tom. I scriptorum Rerum Austriacarum col. 291. Sed hæc vicinarum gentium in Austriam irruptiones tumultuariæ fortassis fuerint, quæ, licet injussu principum interdum fiant, odium tamen inter vicinas gentes non minus nata sunt excitare.

B

veniens,

22 Fecit ea rerum temporumque perturbatio, ut adventantem in Austriam Colmanum regionis incolæ, ea suspitione vel opinione ducti, quod sub peregrini habitu hostilis explorator lateret, in vincula dederint. Inde, inquit anonymus, contra virum Dei orta est falsa suspicio, tamquam veniret missus a prædictis nationibus causa explorationis ac prodendæ regionis. Hac suspitione furiosæ plebis animi adeo incanduerunt adversus Famulum Dei, ut scopis atrociter castigatum, traderent ad custodiendum, postera die iudicii præsentandum. Hæc anonymus; at cum non dicat, habitusne fuerit pro exploratore ab Hungaris, an a Bohemis misso, etsi satis ex ejus verbis ab Austriacis captum fuisse S. Advenam, liqueat; dubium tamen eatenus relinquit, num ex Occidente, seu ex Baviaræ, an ex Oriente seu Hungaria vel Pannonia venerit; et, quod inde consequitur, num in itu, an in reditu Hierosolymitano manus illi injecerint Austriaci? Primum contigisse necesse est, si vera scribit apud Hieronymum Pezium col. 765 anonymus Chronici Leobensis auctor, qui seculo XIV fuit; sic habet: Sanctus Colomanus, natione Scotus, causa devotionis arripuit iter, per Danubium descendendo voluit per Pannoniam et Græciam devenire in terram sanctam. Ac id quidem Anonymo nostro, quo hac in re testem potiore non habemus, longe conformius est; verba ejus accipe: Accidit autem, quendam Cholomannum nomine, Scoticæ gentis oriundum, peregrinationis iter arripere, terrestrem cælestis amore Jerusalem cum aliis, quibus eadem mens erat, expetens invisere. Venit itaque in Orientalem Noricæ regionem, etc. Mox vero captum suspensumque memorat. Iter igitur Hierosolymitanum arripuisse, ac Hierosolymam videre cupivisse quidem ait, at vero reipsa vidisse

C

non item: immo potius inopinato, cum eo tenderet, suspensio fuisse illum spe concepta desiderioque frustratum indicat.

23 Anonymo consonat Conradus Dapifer his verbis: Beato Cholomanno clam perdidit, Hierosolymamque tendenti; consonant item quinque codices Mss. Bibliothecæ Mellicensis, partim seculo XV, partim XVI, in quibus, teste Pezio, isthæc verba leguntur: Beatus Cholomanus iturus Hierosolymam in partes istas peregrinando pervenit. Tutius itaque antiquioribus, quam recentioribus seu monumentis seu scriptoribus inhærendo, S. Colmanus in itu passus fuisse, ac proin verosimiliter ex Bavaria secundo Danubio, terrestrive itinere in Austriam adventasse creditur. Minus pariter fit vero simile, S. Colmanum iterum iterumque Hierosolymam fuisse profectum; cujus iteratæ in terram Sanctam projectionis non modo apud antiquiores, qui de S. Colmano egerunt, sed nec apud eos, quos sive in Annalibus suis ad annum 1212, sive in Annotatis in Martyrologium Romanum Baronius laudat, scriptores vestigium ullum exstat; ut adeo minus caute pag. 37 Chronici Mellicensis scripserit Schrambius: Ex omnium documentorum et authorum consonantia manifestum esse, S. Colmanum iterum iterumque Hierosolymam peregrinatum; nec, quod movet, dubio locus fit, an S. Colmanum clanculum e patria profectum in primo ejus discessu, an in alio B. Gothalmus, de quo supra, questum iverit.

D

ac Hierosolymam petens,

E

24 Locum, quo eadem passus est S. Colmanus, neque anonymus, neque, quo nemo antiquior de illo, quod quidem sciam, utpote qui eadem, quo S. Colmanus ætate fuit, scripsit, Ditmarus Merseburgensis episcopus expressit. Venisse in Noricum, ibique suspensum anonymus scribit; hinc tamen, licet Noricum, nempe Ripense, cis Danubium et ad dexteram hujus fluvii ripam situm fuerit, in Cis-Danubiana Austria captum suspensumque fuisse cave concludas: cum enim id contigisse affirmet in regione, cui a plaga Orientali Pannonia, ab Aquilonarii confinis adjacet Boëmia, situs autem hic Austriæ Transdanubianæ congruat, de hac locutus, Norici vero fines longius, quam veterum geographorum auctoritas patitur, id est, ultra Danubium extendisse, censei anonymus vel Erchenfridus debet. De eadem Austria Transdanubiana intelligendus est Ditmarus, cujus de S. Colmano, in codice olim nostro, nunc Tongerloano, quavis Ditmari, quæ hactenus prodierit, editione multo emendatiore, signatoque QMS 3, hæc verba sunt: In Bawariorum et Mararensium confinio quidam peregrinus, nomine Colomannus, ab incolis, quasi explorator esset, capitur et ad professionem culpæ, quod non meruit, diris castigationibus compellitur. Ille cum se satis excusaret, pauperemque Christi se sic vagari affirmaret, animo male fixa non potuerunt divelli. Nam eum innocentem in arbore diu arida suspenderunt. Cetera Ditmari de S. Colmano verba dabuntur infra; hæc vero de Austria Transdanubiana accipienda esse, ex eo colliges, quod dicta Austriæ pars, uti partim Bohemiam, ita et partim Moraviam seu Mararensium regionem a Septentrione sibi confines habeat.

pro exploratore captus, in Austria Transdanubiana

F

A
prope Stoke-
raviam,

25 Neque morari quempiam debet, quod regionem, in qua captum suspensumque S. Colmanum Ditmarus ait, in Bawariorum et Mararensium confinio sitam dicat: nam Bavaria, nimirum Orientalis, de qua hic Ditmarus, nomine etiam Austria, saltem qua Norici Ripensis portio fuit, appellata olim fuit, ut docet Hieronymus Pezium Tom. I Scriptorum rerum Austriacarum Dissert. 3, § xxxi. Quid quod Ditmarus ipse Austriacos Bawariorum nomine non semel affecerit, uti ex his verbis Lib. VII: Henricus autem Orientalium Marchio cum Bawariis, comperiens Bolizlavi milites juxta se prædam fecisse, protinus insequitur, et ex his fortiter resistentibus octogintos occidit, prædamque omnem resolvit, et alii a Callesio in Annalibus Germaniæ ad annum 1012, num. 76 citatis efficitur. Jam vero cum inter Moraviam, Austriamque Cis-danubianam media sit Austria Transdanubiana; hanc recte Ditmarus Moraviæ Bavariæque (Orientalis) confinium nuncupavit. Sed, quanquam Ditmarus solam, in qua S. Colomanus, mortem oppetiit, regionem, Austriam nempe Transdanubianam indicarit, satis tamen inter auctores convenit, id haud procul Stokeravia, ejusdem regionis ad sinistram Danubii ripam oppido, leucis Germanicis circiter quatuor Vienna distante, accidisse; id quod apud Hieronymum Pezium tom. I scriptorum rerum Austriacarum Chronici Mellicensis auctor, qui anno 1123 scripsit, his verbis ait: mxii Beatus Cholomanus martyrizatus est et suspensus apud Stoccharouwe: cui apud laudatum Pezium consonant Historia fundationis monasterii Mellicensis col. 297, Chronica Salisburgense col. 340, Claustro-Neoburgense col. 531, Austriacum incerti auctoris col. 546, Ducum Austriæ col. 974.

non Tulnæ, e
cruce

26 Unus Leobienensis chronici auctor ibidem col. 765 id prope Tulnam, Austriæ Citerioris oppidum ad dexteram Danubii ripam situm, accidisse, affirmat; cujus verba, quod singularia quedam de S. Colomano complectantur, hic sistere lubet. Ita habent ad annum 1010: Sanctus Colomanus, natione Scotus, causa devotionis arripuit iter, per Danubium descendendo voluit per Pannoniam et Græciam devenire in Terram Sanctam ad visitandum sepulcrum Domini, et alia loca sancta. Cumque in Austriam devenisset prope circa Tulnam detentus est pro spicatore Bohemo. Cum nesciret Theutonicum idioma, suspicati sunt ipsum esse Slavum et speculatorem; quia guerra tunc erat inter eos. Cumque pluribus suppliciis eum affecissent, inter duos fures in quandam arborem suspenderunt: ibidem clarens pluribus miraculis in cimiterium ibi prope est sepultus. Nec ibi volens jacere, per indomita animalia siccis pedibus per Danubium gradientia deductus est in Mellicum (ubi Hainricus tunc Marchio Austriæ fecit cœnobium nigrorum monachorum) ipsum honorifice sepeliendo. Verum ut auctori huic, seculo xiv haud antiquiori, asserenti S. Colomanum anno 1010, si non suspensum certe Mellici sepultum fuisse fides, ut ex infra dicendis liquet, idem (quod solus ipse, quod sciam, narrat) animalia indomita siccis per Danubium pedibus S. Colmani corpus Mellicum devexisse, Henricum mona-

chos Benedictinos Mellici instituisse, non est habenda; ita nec contra aliorum passim scriptorum mentem asserenti, S. Colmanum prope Tulnam cis Danubium occisum sepultumque esse, credendum, nec a communi scriptorum, prope Stokeraviam, trans Danubium sancti palæstram statuentium, ejus gratia recedendum est.

27 Annus, quo S. Colmanus occisus fuit, apud plerosque scriptores pariter in confesso est, nempe Christi incarnati 1012: neque movere quempiam debet, Ditmarum de S. Colmano agere ad annum 1017 sub finem lib. VII: eo enim loci Ditmarus loco non suo scribit, quæ ad annos 1012 et 1014 vel sequentem prætermiserat. Deserendum autem hac in re Ditmarum non solum unanimis scriptorum consensus, verum ea etiam suadent, quæ de translato Stokeravia Mellicum sacri corporis anno paulo post dicenda sunt. At vero mensis diesque occisi Colmani in dubio sunt: neutram expressit Ditmarus, neutrum Erchenfridus et Chronica paulo ante citata: Martyrologium quidem Benedicto-Buranum, seculo XII scriptum et ab Hieronymo Pezio in Observationibus ad Vitam S. Colmani præviis memoratum, hunc passum ait III Idus, seu die XIII Octobris; sed vetustissimum Mellicense Martyrologium, teste laudato Pezio, diem hunc, quod et Erchenfredus facit, non passioni ejus, sed translationi, Stokeravia Mellicum factæ assignat his verbis: III Id. Octobris: Apud Noricam regionem civitate Medilicæ translato S. Cholomanni martyris, ita ut bina hæc vetera Martyrologia sibi mutuo adversentur, nisi quis eodem anni die et passum et Stokeravia Mellicum S. Colmani corpus translatum fuisse, sed absque ullo teste, contendat. Dubium tolleret Aloldus de Peklarn, Adalberti tertii e stirpe Babenbergica ab anno 1090 marchionis, capellanus, qui in Chronica illustris stirpis Babenbergicæ in Osterrichia dominantis, unde Notulas suas exscripsit Ortilo, monachus Beate Mariæ in Lilienveld, S. Colmanum passum fuisse scribit, teste Callesio lib. v Annalium Austriæ ad annum 1012, xvi Kal. Augusti; sepultum vero Mellicii III Idus Octobris anni mxiv, si id Aloldi opus genuinum esse constaret; verum Callesius in Præfatione ad Lectorem nonnullos in illo opere errores detegit, qui in hujusmodi, qualis Aloldus hic fuisse fertur, cadere via possunt, quorum unum, tum Aloldo, tum Erchenfrido communem infra num. 38 memorabimus.

28 Quo mortis genere insons in Austriam Advena, quibus suppliciis affectus fuerit, fuse magis et singillatim Erchenfridus, generatim vero Ditmarus verbis supra num. 25 datis enarrat: Erchenfridus vero primum quidem, ut captus fuit, scopis atrociter castigatum ait; postera die, judici oblatum, cum flagra, lapides, ova ignita, candentem forcipem, ac serram denique, quæ ejus crura dilacerata quidem, sed non resecta fuerint, invicto animo sustinisset, tandem in crucem actum fuisse, duos inter latrones medium.

29 Causa mortis, his quidem testibus, non alia fuit, quam quod explorator haberetur: Alii verisimilium existimant, inquit Inchofer in Annalibus ecclesiasticis regni Hungariæ ad annum 1012, deprehendisse eum inter Pannones, hoc est, Austriacos,

AUCTORE
J. B.

anno 1012,
sed die incerto
suspensus.

E

F

ob necem
suppliciaque
injuste ipsi
illata,

non ob defen-
sam fidem,

qui

AUCTORE
J. B.

qui Pannoniæ Superioris censebantur, quosdam adhuc paganismo affectos, Christiana sacra temerare: quos cum redarguisset, magis irritavit, ut tandem, constantius et ferventius Christum ingerentem, tenuerint; variisque suppliciorum generibus, de quibus scribit Joannes Stabius, exercitum, cum nihil remitteret, crudeliter macatum suspenderint. Quæ si ita se habent, ut illi, de quibus hic Inchofer, opinantur; certum indubitatumque est, S. Colmanum, fidei religionisque causa occisum, stricti nominis martyrem appellandum; verum cum neque Ditmarus, neque Erchenfridus, neque veterum quisquam a paganis ob defensionem Catholicam fidem trucidatum dixerit, hoc quidem nomine Martyris appellatione eum condecorare non ausim.

habitus tamen pro Martyre fuit.

30 Martyr tamen vocatur a Ditmaro, Erchenfrido, auctoribus Martyrologii Mellicensis num. 27 laudati, aliorumque monumentorum, ab Hieronymo Pezio in observationibus ad S. Colmani Passionem præviis laudatorum. Martyris item illi titulum tribuunt e Martyrologis Grevenus, Molanus, Galestinus, Wionus, Bucelinus et Dorganius; auctor Florarii nostri Ms., quin et Martyrologium Romanum hodiernum his verbis: In Austria S. Colmani Martyris. Martyris item titulo gaudet in binis Innocentii IV Pontificis Bullis: quarum altera, anno 1244, altera 1254 data est; utraque vero exhibebitur infra. Denique ut martyr per Austriam vicinasque provincias colitur. Quibus de causis et nos quoque illum, servato martyris titulo, non quod sanguinem pro fide et religione fuderit, sed morem ejus seculi, quo martyres vocati sunt vitæ inculpata homines, qui nulla justa de causa insontesque occidebantur, secuti, Actis nostris censuimus inserendum.

§ III. Sancti innocentiam miracula produnt: reliquiæ ejus primo Mellicum, deinde in Hungariam translatae ad pristinam sedem referuntur.

Sancti corpus, ejus gloriam manifestante Deo, sepultura donatum,

Propudiosam hominum judicio S. Colmani mortem Deus, in cujus conspectu pretiosa mors Sanctorum est, editis mox ad ejus innocentiam, gloriamque, qua in cælo fruebatur, testandam, mortalibusque cum sanore declarandam, compluribus miraculis illustratam voluit: Sed Deus, inquit paucis Ditmarus, malignis, quid in eo egerint, ostendit:..... Caro enim ejus a quodam postea paululum incisa sanguinem fudit, ungues ac capilli crescebant. Ipsa quoque arbor (prius diu arida) virescens, floresque producens, hunc Christi martyrem esse cunctis monstravit. His plura et explicatius Erchenfridus infra refert, addens etiam tortam seu vimen, ex quo pendeat Colmanus, floruisse; podagricum, frusto carnis ex ejus sura ab-

scisso convaluisse: suram autem Sancti ita redintegratam, ut inflicti vulneris ne cicatrix quidem appareret: sanguinem denique copiose ex ejus latere, a venatore transfixo, manasse: quæ cum loci, ubi e patibulo pendeat, vicini vidissent, odio in amorem, et contemptu in venerationem verso, sacrum ejus corpus e patibulo depositum et in quendam, ut Erchenfridus loquitur, Augiam delatum, juxta Ecclesiam, Danubio vicinam, recens ibi constructam tumularunt. Est autem Augia, notante Lambecio, vocabulum Latino-barbarum ex Germanico Au vel Aw, quo significatur campus pasceus, anni adjacens vel amne circumfusus. Intellegitur autem hic Austriæ inferioris oppidulum Stocherau, situm in sinistra ripe Danubii, olim a Romanis (ut quidem ipse censet) vocatum Astura. Idem, quod Lambecius vocabulo Augia significari ait, intellectum, ut opinor volvere Arenpeckius aliique, qui Colmanum in quadam insula juxta Danubium primo sepultum aiunt. Ceterum Lambecio consonant laudata apud Hieronymum Pezium Chronica Mellicense, Claustro-Neoburgense, et Zweticense, e quibus primum ita habet: MXXIII. Hoc anno beatus Cholomannus sepultus est eodem loco, quo nimirum suspensus fuerat, nimirum, ut ad annum proxime præcedentem legitur, in Stochærouwe.

32 Haud diu fuit, quin tumulati jam Stokeraviæ Colmani gloriam novo ingentique Deus miraculo patefecerit. Inundaverat ingenti undarum impetu Stokeraviæ viciniam Danubius, ipsamque, prope quam, aut in qua ejus tumulus exstructus fuerat, ecclesiam magnam partem submerserat; at ubi ad sancti Colmani tumulum sese tempestas effudit, circum undique ad instar muri immobiles aquæ constiterunt, neque illum sunt ausæ attingere. Videt id nonnemo per Danubium navigans, ac inusitato spectaculo obstupefactus, quæ viderat, multitudini nunciat: frequentes eo convolant vicinorum pagorum incolæ, suis, quod audierant, oculis prodigium aspecturi. Ad Henricum, Austriæ Marchionem hujus nominis primum, rei fama defertur, qui missis eo clericis, ac præcipuis militiæ suæ ducibus, gloriosas S. Colmani exuvias Mellicum, ubi id temporis sedem habebat, debito honore transferri jubet, ibique in ecclesia Apostolorum principi sacra, in apside Australi recondi jubet. Facta est ea translatio ex Erchenfridi verbis: Nonis, seu die VII Octobris Dominicæ Incarnationis millesimo quinto decimo. Rem Ditmarus quoque paucis his verbis expedit: Hæc (miracula supra ex ipsomet relata) ut comperit (Henricus) corpus ejusdem in Mezeleum sepelivit. Haud meminit quidem Ditmarus postremi hujus miraculi, ad Colmani tumulum Stokeraviæ facti; sed vero admodum mihi simile fit, Ditmarum, S. Colmani res gestas non nisi obiter perstringentem et ad alia festinantem, non nisi e pluribus pauca delibare voluisse.

33 Quamquam autem S. Colmani corpus Mellicum primo (nam et alteram Translationem ex Hungaria ad idem factam infra referemus) translatum scribat Erchenfridus anno 1015, Stokeraviæ vero sepultum fuisse anno 1014, ex ejus verbis consecrarium fiat, neutra tamen res quoad annum, quo facta sit, certa est. Erchenfrido auctore, (a quo hic an-

D

E

non diu post Mellicum

F

anno verisimilitus 1014

onymum

A *onymum interpolatum* (puto) a die suspensionis (S. Colmani anno 1012 factæ) usque ad diem translationis (7 Octobris) totum triennium transiit temporis; unde illum e patibulo mense Octobri suspensum fuisse consequitur. Rursum vero, auctore eodem, a die suspensionis usque ad diem, quo e cruce Stokeraviæ depositus fuit, annus sesquialter seu menses 18 computandi, quos si a mense Octobri anni 1012 numeres, in annum 1014 desinere necesse est. Contra vero *Chronicum Mellicense* ad annum 1013 ita habet: Hoc anno beatus Cholomanus sepultus est in eodem loco, id est, in Stocherouwe; ad annum vero 1014 sic: Hoc anno sanctus Cholomanus a Megingaudum Heibstatensi episcopi in Medelicea sepultus est. Eadem, quæ Mellicense, habet *Chronicum Claustro-Neoburgense*, Megingaudum Heibstatensem vocans Meingandum Eyhstetensem, et Zwellicense; sed hoc Megingaudum episcopum vocat Haberstatensem; Heibstatensem vero *Chronicum Australe* apud Freherum tom. I. Utrum his, an Erchenfrido adhaerendum? Res incerta est; malim tamen Chronicis potius, quam Erchenfrido, hac in re propterea adhaerere, quod inundatio illa Danubii, quæ secundum Erchenfridum post sepultum Stokeraviæ Colmanum contigit, eadem facile esse potuerit, de qua *Annalista Saxo* ad annum 1013 ita scribit: Rex ad Occidentis regiones pergens iter suum in Langobardiam disposuit, et iterum Merseburg repedavit, et inde xi kal. Octobris, discedens per Bawariorum atque Suevorum fines transivit. Mox inundatio nimia facta est aquarum multa damna inferens xviii kal. Januarii.

transferitur
per Megingaudum,

34 Quod autem ad episcopum, qui S. Colmani Mellicum translationi interfuerit, attinet, ecclesiae Halberstadiensi episcopum hujus nominis nullum id temporis, sed Arnulfum præfuisse certum atque indubitatum est: quod si episcoporum Eistettensium apud Gretserum pag. 1429 et sequenti catalogo sequeris, neque Megingaudus seu Megengozus Eistettensis episcopus dictæ translationi, saltem si illa iii Idus, ut Aloldus, vel Nonis Octobris, ut Erchenfridus scribit, contigerit, potuit interesse; ut qui illic e vivis anno 1014 iv Kalend. Maii abiisse dicatur. Non tamen Catalogus ille Eistettensis hoc loci, uti Callesius tom. I *Annalium Austriae* pag. 308 annotat, ab omni erroris suspitione immunis est: Verum, inquit Callesius, quæ de Starchando, et Reginoldo episcopis, qui Megingaudum præcesserunt, ibi asseruntur, indubitata non videntur: Starchandus enim iii Idus Februarii anno dcccclxv in campo Lyci ab Ungaris occisus esse legitur, cum tamen eo anno nullum cum Hungaris ad Lycum bellum fuerit, sed anno dcccclv ad iv Id. Augusti; Reginoldus deinde, qui hic anno dcccclxxxix defunctus esse scribitur diversus forte non est ab eo, qui in Necrologio Fuldensi anno dcccxcxi obiisse notatur: quæ posterior sententia si vera esset, Megingaudus, cui Eyhstettensis catalogus annos xxiv episcopatus tribuit, non anno mxiv, sed mxvi mortuus esset; atque adeo Translationi S. Colomanni interesse potuisset. Ita ille meram per conjecturam.

35 Verum hoc quidem pacto ad annum dumtaxat 1004 aut 1006 ætatem Megingaudus produxisset, et non tantum Gundeckarus II, anno 1057 in episcopum Eystettensem electus, et prædicti catalogi auctor, in annis suorum decessorum Reginoldi et Megingaudi tam crasse et turpiter errasset; sed et falsi arguenda essent sequentia apud Gretserum pag. 433 libri pontificalis Eystettensis verba: Anno Domini mxv tempore Gundeckari primi, episcopi Eystettensis, divisio ejusdem sedis in terminis est facta, quod nimis mihi durum apparet. Quid igitur? Num translationi S. Colmani Mellicum Megingaudus non interfuit? Minime vero, etsi Megingaudi nec apud Ditarum, nec apud Erchenfridum mentio fiat. Omnia enim, *Chronica* num. 33 citata sequendo, apte combinari queunt: primo quidem, si inundatio Danubii, et miraculum ad tumulum S. Colmani Stokeraviæ factum, ex *Annalista Saxone* mensi Decembri anni 1013 illigetur; deinde vero, si translatio S. Colmani facta statuatur anno 1014, ad mensem Aprilem nondum profecto. Primum ratio temporis suadet; alterum ipsamet Erchenfridi narratio, cum ait: Hujus tam præclari stupendique miraculi (restagnantis circa S. Colmani tumulum Danubii) fama ad aures Heinrichi Marchionis (brevis sane, utpote Mellico haud procul Stokeravia tunc habitantis) pervenit rumoribus allata: qui statim, Missis clericorum ordinibus, et quibusdam militiæ suæ primatibus, præcepit, ut in suam civitatem honorifice transferrent miraculis glorificatum corpus; quod sane non statim præcepisset, si id aut ad iii Id., aut ad Nonas Octobris anni proxime insequentis distulisset. Quæ si recte se habent, dies xiii Octobris, qua Colmanum passum ait vetustum *Martyrologium Benedicto-Buranum* num. 27 laudatum, et quo cultus semper fuit, Sancto nostro verosimillime fuerit emortualis. Subdit dein Erchenfridus quædam prodigia, quæ, dum Mellicum Sancti corpus transferebatur, contigerunt, atque ad hunc modum primam lucubrationis suæ partem absolvit.

36 Partem vero secundam ita exorditur: Ex multis mirabilibus, quæ Dei clementia per suum fidelem Famulum ostendit, pauca, quæ nobis videndo cognita sunt, persfringimus: quæ verba, minus Erchenfridi ætatem attendenti Lambecio ansam præbuisse videntur, ut hæc S. Colmani Acta ab auctore æquali conscripta affirmaret: cum enim hic, quæ in litteras misit, S. Colmani miracula vidisse se dicat, ex iisque nonnulla sint, quæ vel in ipsa Colmani Mellicum translatione, vel non diu post, et superstite in vivis Henrico I hujus nominis Austriae marchione, anno 1018 e vivis erepto, contigerunt, quis ea a teste oculato profecta esse, non arbitretur? Rectius fortasse scripsisset, Acta hæc ab auctore æquali quidem, sed ab aliena manu interpolata, exarata fuisse: eo quod hinc auctor universim dicat, miracula abs se visa narrari; hinc autem quædam secundæ huic lucubrationis Parti inserta legantur, quæ in auctorem, rebus, quas scribit, æqualem, testemque oculatum cadere haudquaquam possunt.

37 Cum enim num. 12 inflicta divinitus furi, qui S. Colmano oblata rapuerat, vindicta enarrata

AUCTORE
J. B.
Eystettensem
episcopum:

E

at succedentibus

F

est

AUCTORE
J. B.

est, mox sequenti numero ita pergitur : Hac igitur fama magis magisque crebescente, Petrus rex Ungarorum est accensus, quali modo posset hoc acquirere et in suum regnum traducere corpus. Hæc eo meditante, Treverorum archiepiscopus Poppo, Marchionis (Henrici) frater, ab Hierosolyma rediens venit in regnum ejus. Quod rex ut audivit, magno gavisus gaudio ad se vocavit, sperans effectum sui desiderii per eum se inventurum. Quod ita est etiam factum. . . . Veniens itaque (Poppo) ad fratrem (Henricum Austriae marchionem) magna afflictione cordis aperuit et lacrymis, quod violentia compulsi regis. Marchio autem, ut semper fuit vir bonus et prudens, ne qua macula optimum suum genus fuscaret, quamvis invitus, decrevit tamen facere, ut rex coegit suum fratrem jurare. Ex quibus eodem tempore Henricum præfuisse Austriae, Petrum regnasse in Hungaria, Popponemque Trevirensis archiepiscopum Hierosolymis per Hungariam in Germaniam rediisse, manifesto consequitur; quod quam absurdum, et ab auctore res, quas viderit, litteris mandante, alienum sit, quæ jam dicturi sumus, facient palam.

B
in Hungariam,

38 Diltmarus Henricum Austriae marchionem anno 1018 obiisse scribit, cui annalista Saxo sic ad prædictum annum consonat : Transactis paucis diebus Heiricus, qui Marcam inter Ungarios et Bawarios sitam habebat, vir fortis et strenuus defunctus est. Adde et Annales Hildeshemenses ab anno 714 usque ad 1138, in quibus tom. I Scriptorum rerum Brunsvicensium pag. 724 hæc leguntur ad annum 1018 : Heinrichus marchio Bajoriæ (nempe Orientalis, quo nomine Austria appellata fuit), subitanea morte præventus est. S. Stephanum, Petri decessorem proximum vitam simul et Hungariæ regnum cum morte anno 1038 commutasse, Stillingus tom. I Septembris pag. 552 ex Wippone in Conradi imperatoris vita, Mariano Scoto, Hermanno Contracto, annalista Sazone probat; ita ut Henrici ætas cum Petri regno, salva scriptorum æqualium suppariumve auctoritate, connecti haud possit. Sed nec Popponis archiepiscopi Trevirensis e Terra Sancta in Germaniam per Hungariam reditus cum Petri regno recte componas. Eberwinus enim, S. Martini Treviris abbas, Vita S. Symeonis ibidem reclusi scriptor æqualis, de Symeone tom. I Junii Operis nostri pag. 92 hæc scribit : Interea Dominus Poppo, Archiepiscopus sanctæ Trevirensis ecclesiæ strenuus provisor audiens devote Prophetam de Christo dicentem : Et erit sepulcrum ejus gloriosum, gratia orationis Hierosolymam ivit; hucque famulum Dei (Symeonem) eundo et redeundo secum comitorem habuit. Pagina vero sequenti annum quoque, quo Symeon, Popponis in itu redituque comes, e vivis abiit, addit : Sicque anno Dominicæ Incarnationis millesimo trigesimo quinto animam sanctam. . . . reddidit Creatori, postquam annis aliquot reclusus vixerat : unde liquido constat, Popponem Hierosolyma Treviros aliquot prius annis reversum, quam Hungariæ solium Petrus occupavit; et proinde reditum in Germaniam cum Petri regno, uti mox dicebam, non recte componi posse.

C

39 Absit tamen, ut auctoris, quem interpolasse anonymum credimus, quisquis is demum fuerit, auctoritatem usque adeo imminutam velim, ut S. Colmani corporis translationi fides denegetur : eo tantum, quæ hic dicta sunt, spectant, ne omnia quæ altera Vita S. Colmani parte narrantur, testem oculatum, quod indicare verba num. 36 relata videntur, auctorem habere credantur. Sufficit mihi Erchenfridus, ut eam reipsa factam aliquando credam, etsi, notante Callesio Annalium Austriae lib. VI ad annum 1028, si Aloldum (vide de hoc dicta num. 27) excipias, nihil de ea in Chronicis sive Austriacis, sive Hungaricis antiquioribus exstet. Quæres igitur, quo anno et ad quem Hungariæ locum (neutrum enim Erchenfridus lectorem edocuit) S. Colmani exuvia deportata fuerint? Inchofer quidem in Annalibus ecclesiasticis Hungariæ ad annum 1012 tempore Petri regis id factum et ex Hungaria in Austriam, postquam illic annis aliquot insigni cultu asservatum fuerat, S. Colmani corpus reductum scribit; id quo consilio factum fuerit, in tempore se dicturum pollicitus, quod et ad annum 1015 fere facit. Verum nec ubi de Petro agit, nec alibi id apud ipsum reperi. Schrambius in Chronico Mellicensi pag. 37 annum 1039 huic facto assignat; et secus ac Inchofer scribit, anno proxime insequenti S. Colmani reliquias ad pristinam sedem relatas ait; Aloldus vero, teste Callesio, hæc annis 1016 et 1017 adscribit.

D
indeque rursum in sedem pristinam

E

40 Neuter recte : cum enim ex dictis supra S. Symeonem, Popponis in itinere Hierosolymitano comitem, anno 1035 vitam mortalem cum immortalis commutasse, aliunde vero ex Actis Popponis Symeonem a suo in Germaniam regressu in Porta Nigra Treviris septem ferme ipsos annos exegisse habeamus. Popponis et Symeonis reditum atque adeo et S. Colmani in Hungariam translationem cum Popponis et Symeonis reditu arctissime connexionem vel anno 1028 vel uno ex duobus huic proximis contigisse, statuimus, Hungariæ rege S. Stephano, Austriae vero marchione, Henrici Popponisque archiepiscopi Trevirensis fratre, Adalberto. Verum quo in Hungariam S. Colmani reliquias deportatae fuerint, Erchenfridus tacet : delatas fuisse credimus Albam Regalem (Stulweissenburg), Hungariæ regum olim coronatione et sepultura, etiam ipsius S. Stephani, nobilem, eo quod illic servatum sit S. Colmani caput; ubi, inquit Schrambius pag. 575, a relatione sacrarum reliquiarum in Austriam fuit huc usque relictum. Haud diu porro Hungaria sacro hoc pignore gavisus fuisse videtur : nam Postquam delata sunt ossa regi, inquit Erchenfridus, retrolapsa est res ejus : nam aëris siccitas, terræ sterilitas, fames et mortalitas regnum ejus tantum urgebant; ut penitus interire crederent. Miserunt tandem ad prædictam marchionem postulantes, legatos mitti, qui digne Sancti reportarent ossa Viri Missis itaque Religiosis viris, videlicet clericis et laicis sacra ossa revexerunt, et regi suisque veniam pro delictis (extortis reliquiis) dantes, ad laudem et gloriam nominis Dei in prædictum locum Mellicham reportaverunt.

F

A

§ IV. S. Colmani cultus sacer brevi post ejus necem cœptus, per Austriam vicinasque provincias insigniter auctus et propagatus.

S. Colmani cultus sacer Mellici cœptus.

Quanta ex insigni regis Stephani acquirendarum S. Colmani exuviarum studio inde ab anno circiter 1028 sanctimoniam non per Austriam modo, sed et apud vicinas huic gentes fama, quanta populorum veneratione gavisus fuerit Colmanus, quibus facile colligat. Quid, quod ab ipsamet ejus translatione Mellicum, nondum triennio ex dictis supra ab ejus nece elapso, honores, impendi Sanctis solitos, sit consecutus? Suadent enimvero id crebra cum miracula, quibus eum Deus jam tum illustrem fecit, tum beneficia intercessione ejus obtenta, e quibus Erchenfridus infra non nisi e multis pauca congesti, tum denique fidelium dona in suam erga Sanctum venerationis testimonium. Posito igitur in ecclesia corpore (Mellicensi, S. Petro sacra) inquit Erchenfridus, multi quotidie veniebant et secundum quod unicuique copia erat deferebant ad Sanctum. His initiis cœptus S. Colmani cultus sensim accrevit, dum non modo Mellicense monasterium, sed universa etiam Austria ejus se patrocinio tutelæque commendavit.

auctus dein

42 *Ac apud Mellicenses quidem Officio et Missa propria cultum jam olim fuisse ex Schrambio liquet pag. 104, et sequentibus, ubi ex Missalibus et Breviariis mox infra citandis, quæ sequuntur, excerpta sunt :*

SEQUENTIA.

C *Ex binis Missalibus Mellicensibus seculo xv Mss.; et Passaviensibus excusis seculo xvi.*

43 **L**ætabundus fidelis in cœlis cœtus jocundetur,
Totus mundus volenter decenter lætus modulatur,
Cholammani variam pugnam, et victoriam gaudiosam;
Qui relinquens Scotiam, casu venit Austriam fructuosam.
Explorator creditur, flagris diris cœditur Christi Miles.
Serram addunt eruribus cum tormentis pluribus, hostes vides.
Suffocatus resteo Cholomannus laqueo, viret restis.
Nullo nocens vitio, fruitor suspendio Dei Testis.
Multandus obticuit, innocens occubuit, suum non aperuit os ut agnus.

Tomus vi Octobris.

Cohærens constantiæ, non cedit injuriæ, domum subit gloriæ Martyr magnus.
Princeps pacis Jhesu, libera ab esu infernalis nos tyranni;
Et ad Sabbatorum Sabbatum polorum prece perduc Cholomanni.

AUCTORE
J. B.

ALIA DE EODEM SEQUENTIA.

Ex Missali Mellicensi Ms.

44 **C**œlestis te laudat chorea,
Christe, piorum exultatio vera,
Huic consonans Ecclesia,
Applaudit jubilatione festiva.

Officio pro
prio,

Offert nam dies annua
Votiva piis gaudia,
Per beati Cholomanni sollemnia.

Laudanda cujus merita
Ægris præstant remedia,
Cunctis pie petentibus fidelia.

E

O qualis Viri Sancti Innocentia,
Quæ mundi sprevit læta vel nocentia.
Mitis et humilis Jhesu sequipeda.

Clarus Heros fit Jerosolimipeta:
At dum sequitur Domini vestigia,
Patibulo petit poli fastigia.

Non fecit suo proximo opprobria,
Perpessus multa supplicii genera:
Nunc victrici in cœlo gloriatur laurea.

Ut servulis dona obtineat ætherea,
Summo regi fundat oramina,
Cui laus sit, decus et gloria.

HYMNUS AD VESPERAS.

F

Ex Breviariis Mellicensibus Mss.

45 **M**are, fons, ostium atque terrarum
Deus,
Tu omnium caput bonorum,
A te bona fluunt, ad teque currunt.

ex quo hymni

Longe ab insulis pars bona maris
Ad fontem rediit, teque requirit,
Jhesu, viventium fontem aquarum.

Maris fons est Deus, pars Cholomannus,
Quem procul patriis sitit ab oris,
Cervi more suum tendens ad haustum.

Scotorum Insulæ felix Alumne,
Nos prece sedula dignos fac aqua,
Quam quisquis biberit, sitim post nescit.

AUCTORE
J. B.

Mundos baptismate fraudes iniquæ
Semper inficiunt, semper dimergunt,
Per stagnum criminis in pœnam mortis,

Sed tuis precibus omnes oramus,
De sæva eripi noxæ Charybdi,
Tangentes lachrymis portum salutis,

Laus tibi Trinitas, atque potestas :
Te laudant flumina, cœli ac terra,
A mari ad mare laus sit hac die. Amen.

HYMNUS AD LAUDES.

Ex Breviariis Mellicensibus et Passaviensi,
anni 1517 prælis Venetis, in quo pro Ve-
speris assignatur.

aliquot sacri
B

46 **S**alve, felix Miles Christi
Cholomanne, qui vicisti
Vagam mundi vanitatem,
Ac hostilem feritatem.

Christi Crucem bajulabas,
Quando te ipsum domabas,
Læta mundi respuendo,
Plus adversa diligendo.

Pœnas dira es perpressus,
Viæ causam dum confessus
Eras : pro qua Deo gratus,
Sed a malis criminatus.

Es acriter verberatus,
Forecipibus laniatus,
Ovis, testis concrematus,
Et in cruribus ferratus.

Hæc tormenta nil horrebas,
Jhesu Christo adhærebas,
Pari nece tu necatus
Es, in ligno strangulatus.

C

Laureatis jam congaudes ;
Ergo Deo nostros laudes
Illic facito jocundas,
Ubi gaudiis abundas.

Fac nos tuo interventu,
Collocari in Conventu,
In quo agmina Sanctorum
Psallunt Regi seculorum.

Præsta Pater quod optamus,
Præsta Fili quod speramus,
Præsta Spiritus amborum
Nobis regnum gaudiorum, Amen.

et Orationes
exhibentur :

47 COLLECTA seu ORATIO de S. Colmano in
Missâ de eodem, ex supra dictis Missalibus Pas-
saviensi et Millicensi : « Pii, Domine, Beati Cho-
lomanni Martyris tui precatibus a peccatis no-
stris absolvamur, qui Unigeniti tui sectando

» vestigia, pro alieno reati suspensus, mortem
» patienter exceptit. Per Dominum nostrum, etc. »
SECRETA : « Beati Colomanni Martyris tui, Do-
» mine, meritis adjuvemur, qui Unigeniti tuis
» viis adhærens, pro alterius quoque excessu
» pœna patibuli innocenter occubuit. Per Domi-
» num, etc. » COMPLENDA seu POSTCOMMUNIO :
« His sacrificiis, Domine, Beati Cholomanni Mar-
» tyris tui oratio sancta nos aptet ; ut illius
» membris adunemur cujus ille secutus exem-
» plum, proximi meruit interire delicto. Per
» Dominum, etc. »

48 Celebratur autem passim per Austriam, teste *Ritus quo
nunc ibi co-
latur ; ædes
sacræ*
Hieronymo Pezio in Observationibus ad Vitam S.
Martyris prævis die 13 Octobris, in Mellicensi cœ-
nobio et Stokeravix solemniori ritu, nempe cum
Octava et cessatione operarum : solet præterea om-
nis vicinia ad Mellicensem ecclesiam concurrere,
eundem diem in choro foroque celebratura ; tertia
vero Pentecostes die viginti ferme pagorum incolæ,
expansis vexillis, curionibus præeuntibus, collectim ;
per annum vero divisim, idem facere consueverunt.
Colitur præterea S. Martyr in diocesi Viennensi
ritu duplici, et Viennæ in S. Stephani lapis in quo
serram passus est, religiose servatur, cujus hæc
inscriptio est : Hic est lapis super quem effusus est
sanguis ex serratione tibiæ S. Colomanni Mar-
tyris, quem huc collocavit illustris Dominus Ru-
dolphus IV, dux Austriæ. Dicata est ejus nomini
parochialis ecclesia in Rodendorf, uti et ecclesia in
Eisgarn ; in qua lapidem, in quo S. Colmanus Hi-
erosolymam cogitans quieverit, servari perhibent.
Styræ item in Austria Superiore ad fluvium cogno-
minem sitæ, parochiale templum Deo sub S. Col-
mani invocatione erectum visitur. Sacellum item
binis a Lunelacensi (alias Mansee) Ordinis Benedi-
ctini in Austria Superiore cœnobio, circiter millia-
ribus, ubi et quietis causa substitisse fertur, eidem
sacrum visitur quo frequentes, sive adversus tempe-
states aërias, sive animalium morbos undecumque
ortos, sive dentium dolorem, atque corporis incom-
moda fideles sibi opem Sancti præsidiumque quæsi-
turi accurrunt.

49 Salisburgi in ecclesia metropolitana Sigismun-
dus a Volkenstorff hujus nominis archiepiscopus. Sa-
lisburgensis I, anno 1452 electus, sacellum in hono-
rem S. Colmani erexit, dotavit, et consecravit, in eo-
que (vide Hundium pag. 26) ejusdem Sancti Missam
fundavit. Hoc numero relata ex Schrambio fere de-
prompta sunt ; qui pag. 34 addit : Præterea in tota
Germania multa templa, plures aræ S. Coloman-
no inscriptæ potentissimum ad Deum patroci-
nium attestantur ; in quibus numerandum venit S.
Colmani in cœnobio S. Emmerammi sacellum et ara,
de quibus in Historia Episcoporum Ratisponensium
et abbatum S. Emmerammi, auctore Christophoro
Erythropolitano Tubertino, Tom. I. Scriptorum
rerum Boicarum pag. 556 hæc lego : Abbas mo-
nasterio nostro presidere cœpit anno Domini
mccxvii nomine Udalricus, ejus nominis II ; præ-
fuit annis iv, menses v, diebus xx. Sepultus ad
S. Cholomanum in sinistro fere cornu. Et paulo
post : Sepultus et ipse (Percholdus, Uldarici II
successor) in majori, quod vocant, capitulo apud
aram

D

E

ejus nomini
per Germa-
niam erecta,
F

AUCTORE
J. B.

A aram S. Cholomanni Martyris. *Item hæc apud Hundium Metropolis Salisburgensis Tom. II. pag. 371 in Catalogo abbatum S. Emerammi: Hujus (Frederici de Weindenberg, anno 1395 defuncti) tempore dormitorium incineratur, salva S. Colomanni capella subtus dormitorium quasi in medio ignis. Numerandæ item binæ aedes sacræ, de quibus Raderus Bavariz Sanctæ Vol. 3 pag. 13 his verbis: Multas passim per omnem Boicam aedes habet Colomanus suo nomini inscriptas et initiatas: in duabus hodie nostræ juventutis informatores pueritiam elementa docent Christianæ legis; altera Perlachensis, abest Monachio tribus passuum millibus; altera Suimensis Ebersperga duobus, ubi per dies festos sodales nostri partim apud populum pro concione verba faciunt, partim teneram ætatem erudiunt. Sed hæc olim.*

summorum
Pontificum,

50 Cultum S. Colmani egregie promovere, datis eum in finem indulgentiis, Romani Pontifices Paschalis II, anno 1099 creatus Pontifex, Clemens VI anno 1342, et Innocentius Papa IV anno 1244, quo datis ad Rudigerum, Pataviensem episcopum litteris, ejusdem diem festum per totam Austriam et adjacentes provincias solemniter celebrari jussit: ita illæ habent apud Hansizium Germaniz sacræ Tom. I, pag. 381. Cum sicut ex insinuatione dilecti filii, nobilis Viri ducis Austriæ (Friderici II) accepimus, per merita Beati Colomanni Martyris, cujus corpus in Austria sub veneranda custodia conservatur, Dominus noster multa miracula operetur, præsentium tibi auctoritate mandamus, quatenus si prædictus Martyr canonizatus per Apostolicam sedem extitit, ipsius festum per totam Austriam et adjacentes provincias facias solemniter celebrari. Datum Laterani iv Idus Maji Pontificatus anno primo. *Idem Pontifex anno Pontificatus sui duodecimo fidelibus Mellicensem ecclesiam die S. Colmano sacra rite visitantibus, concessit indulgentiam, de qua apud Schrambium pag. 142 litteræ exstant hujusmodi.*

plurium epi-
scoporum,

C 51 Innocentius Episcopus servus servorum Dei. Dilectis filiis Ortolpho abbati et conventui monasterii Mellicensis Ordinis S. Benedicti Pataviensis diocesis, salutem et benedictionem Apostolicam. Loca Sanctorum omnium pia et prompta devotione sunt a Christi fidelibus veneranda, ut dum Dei honoramus amicos, ipsi nos amabiles Deo reddant, et illorum nobis vindicantes quodammodo patrocinium apud ipsum, quod merita nostra non obtinent, eorum mereamur intercessionibus obtinere. Cupientes igitur ecclesiam monasterii vestri ad Romanam Ecclesiam nullo medio pertinentis, congruis honoribus frequentari; omnibus vere pœnitentibus et confessis, qui ad ipsam ecclesiam vestram in festo Beati Colomanni Martyris, cujus est insignita vocabulo, et in die Dedicationis ejusdem cum devotione accesserint, de omnipotentis Dei misericordia, et Beatorum Petri et Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi XL dies de injunctis sibi pœnitentiis annis singulis misericorditer relaxamus. Datum Anagninæ xvii Kal. Julii Pontificatus nostri duodecimo. *Similem indulgentiam ecclesiam Mellicensem sacra S. Colmano die devo-*

tionis causa accendentibus, archiepiscopus unus, episcopi xi concessere Urbe Veteri anno 1282 xiv Kal. Januarii, teste Schrambio pag. 33, adjecta hac clausula: Dummodo consensus diocœsani accesserit; consensit autem Bernardus episcopus Pataviensis, addita suo nomine simili indulgentia, anno 1286 tertio Nonas Decembris Biennio vero post quadraginta item dierum indulgentiam concessit iis, qui vere pœnitentes et confessi Missam in altari sancti Colmani cantari audierint. Alias insuper indulgentias, quadraginta dierum, alteras anno 1347, alteras 1354 a pluribus archiepiscopis et episcopis ad promovendum sancti Colmani cultum concessas videsis apud eundem Schrambium pag. 242 et binis sequentibus.

52 Sed neque in promovendo sancti Martyris cultu studium operamque suam Mellicenses cœnobitæ desiderari sunt passi. Anno 1170, abbate Sygardo, Erchenfridi successore, facta est in Mellicensi ecclesia, teste loci Chronico, Dedicatio altaris S. Cholomanni Martyris xiv Kal. Junii. *Idem Chronicum ad annum 1429, quo Mellicensibus præerat abbas Leonardus, ita habet: Hoc anno in Dominica « Oculi » nostra ecclesia Mellicensis de novo constructa dedicatur, et consecratur cum xv novis altaribus; quorum unum sacrum S. Colmano fuit. Sic enim ea de re apud Schrambium pag. 372 et sequenti Wolfgangus de Styra rei gestæ testis oculatus: Hujus monasterii pars exterior sive posterior, quæ vulgariter dicitur longa domus, sive corpus ecclesiæ, priori et antiqua parte hac ecclesiæ funditus destructa et loco amota, integra de novo cum suis altaribus ac basilicis ædificata et erecta est; consummataque est jam dicta monasterii pars An. Dom. 1218, et consecrata est cum suis altaribus a Reverendo in Christo Patre Domino Andrea episcopo Victricensi, tunc temporis cooperatore in pontificalibus ecclesiæ Pataviensis anno Domini 1429 xxvii die mensis Februarii, quæ tunc fuit tertia Dominica Quadragesimæ, in qua ipsa Dei Ecclesia in Officio Missæ canit: « Oculi mei. » Et consequenter per tres dies, post eandem Dominicam sequentes; quibus aliquanto post hæc de S. Colmani ara subdit: Post quorum consecrationem, videlicet ultima die mensis Februarii, quæ tunc fuit feria 2, destructum est antiquissimum S. Colomanni altare in Australi dictæ ecclesiæ parte situatum. Atque eodem die de novo aliud altare amplius, seu majus in loco priori reædificatum est. Sequenti itaque die, videlicet I die Martii quæ fuit tunc feria tertia, consecravit dictus episcopus primo pavementum, atque corpus ecclesiæ, de quo præmissum est, foris et intus cum Chrismate et Oleo sancto, cæterisque ad hujusmodi consecrationem pertinentibus per circuitum.*

et singulare
variumque

E

F

53 Dein eodem die consecravit altare S. Colomanni in parte Australi ipsius ecclesiæ collocatum. Abbas Leonardus solemniter cantavit ipso die in altari S. Colomanni Missam de Dedicatione; quam Dedicationem dein Mellicenses Dominica III post Pascha celebrarunt. Cæterum cum altaria ex his enumeratis (verba sunt Schrambii pag. 374) vel antiquitate corruerint, vel ex

Præsulum
Mellicensium
in ejus cultu

causa

AUCTORE
J. B.

causa mutata, vel aliis unita fuerint, pro tempore praesenti invenimus solum duo remansisse, nimirum S. Colomanni, et Benedicti proindeque memorialia pro his duobus altaribus exhibere volumus. S. Colomanni. Anno Domini mccccxxxix dedicatum est hoc altare xxvii die Februarii (*hæc ita intelligi, ut eo die cepta fuerit ecclesia cum altaribus consecrari*) per Reverendum in Christo Patrem Dom. Andream Ep. Victricensem, cooperatorem in Pontificalibus eccles. Pataviensis in honore sanctissimæ Trinitatis et B. M. V. omniumque Sanctorum, specialiter tamen in honore S. Colomanni Martyris hujus altaris patroni, in quo continentur reliquiæ infra scriptæ, videlicet: corpus S. Colomanni Martyris, similiter de reliquiis S. Petri, etc.

promovendo
studium;

B

54 Refert idem Schrambius pag. 570, Mellicensis ecclesiæ turrin cum campanis sex anno 1516 fulmine exustam; sed eodem anno abbas Sigismundi cura campanas restitutas fuisse, quarum tertiæ hæc inscriptio erat: Sancte Colomanne, juva nutantem ordinem monasticum, et suscipe fidelium tuorum famulatum, ut te apud Deum cum S. Leopoldo sentiamus patronum; quæ Mellicensium cœnobarum in Sanctum suum Patronum in adversis fiduciam produunt. Anno 1514 idem religiosi viri erectam Viennæ S. Colomanno ædem sacram consecrandam curarunt, de qua Schrambius hæc ex vetusto Mellicensi codice, signato N. 29. Littera H hæc excerptit pag. 588: Anno a Nativitate Domini 1514 indictione 2, die vero mensis Maji 14, quæ erat Dominica 4 post Pascha, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris et Domini nostri, Domini Leonis divina providentia Papæ x anno ejus 2, regnante gloriosissimo et invictissimo principe et Domino nostro Domino Maximiliano, divina favente clementia, Romanorum imperatore electo, semper augusto, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatia tunc rege, archiduce Austriæ potentissimo, ad instantiam Reverendi in Christo Patris Domini Sigismundi Taler monasterii Mellicensis Ordinis S. Benedicti Patav. diocesis. Abbatis per Reverendissimum in Christo Patrem et Dom. Dom. Georgium episcopum Viennensem dedicata est præsens capella cum tribus suis altaribus in honorem Dei omnipotentis, Virginisque gloriosæ Mariæ, ac sanctorum Colomanni Martyris atque Leopoldi confessoris, etc. Denique prædictus Reverendissimus in Christo Pater et Dominus episcopus concessit singulis Christo fidelibus in die anniversario hujus consecrationis prædictam, capellam causa devotionis visitantibus, 40 dies de vera indulgentia in forma ecclesiæ consueta.

principumque

55 Constructum a Rudolpho I, archiduce Austriæ, anno 1363 S. Colomano Mausolæum deaurando innovavit Caspar Mellicensis abbas, anno 1594, teste tabella marmorea ad pedem sepulcri posita, cui inscriptos versus Schrambius pag. 695 exhibet. Eodem teste pag. 817, statuum S. Colmano argenteam, cui partem viminis, quo Sanctus suspensus fuit, a Domino Joanne Funtfleutner, præposito Hippolitano, sibi dono datam inseruit, fundi jussit Reinerus, Abbas Mellicensis, anno 1630. De Valentino autem Mellicensi abbate pag. 863 ita scribit:

Prædicto anno 1647 abbas Valentinus in honorem S. Colomanni ex Porphyrio marmore et imagine cuprea, artificiosissimo penicillo elaborata, exprimente funus ejusdem S. Martyris, aram erexit, cum hac inscriptione: « Tibi, o dive Colomanne, regio Scotorum principi, peregrino sanctissimo Martyri, gloriosissimo patrono hanc ex marmore aram posuit Valentinus abbas Mellicensis. Tu locum hunc et vicinos Austriæ agros ab omni periculo semper immunes redde. » Anno MDCLVII. Gregorius item abbas Mellicensis anno 1686 hos S. Colmani campanæ versus jussit inscribi:

Te sacris colimus claustris, Colomanne, patronum.
Hinc quoties campana sonat, dat vota clientum.

56 Viri autem principes quantum venerationis erga S. Colmanum habuerint, docebunt, quæ sequuntur. Henricum I Austriæ Marchionem, auditis Sancti miraculis, ejus mox corpus Stokeravia Mellicum solemniter deferri, ac honorifice ibidem tumulari; S. Stephanum vero, Hungariæ regem, tantum effecisse, ut idem ab Adalberto Austriæ duce impetraret, idque nonnisi invitum, unde acceperat, remisisset ex dictis supra notum est. Fridericus Austriæ dux ad Innocentium II scripsit, ut S. Colmani corpus Viennam ubi sedes episcopalis statuenda foret, sibi transferre fas esset: colligitur id ex Innocentii litteris, quæ apud Schrambium sic concipiuntur: Innocentius Episcopus servus servorum Dei. Dilectis filiis S. Crucis de Zwetl et de Rane abbatibus Cisterciensis Ord. Salisburgens. et Pataviens. diocesis salutem et benedictionem Apostolicam. Dilectus filius nobilis vir Dux Austria nobis humiliter supplicavit, ut cum ipse corpus Beati Colomanni Martyris desideret sub veneranda custodia conservari, ipsum transferre ad aliquem locum, ubi episcopatum in terra sua creari contingeret, paterna sollicitudine curaremus. Gerentes itaque de circumspectione vestra fiduciam in Domino pleniorum, discretionem vestram per Apostolica scripta mandamus, quatenus inquisita super hoc, et an id expediat fieri, diligentius veritate: nobis quæ inveneritis vestris litteris fideliter intimetis, ut exinde, quod expedire viderimus, disponamus. Quod si non omnes iis exequendis poteritis intercesse, duo vestrum ea nihilominus exequantur. Datum Lugduni VIII Idus Martii, Pontificatus nostri anno secundo. Optato exitu Friderici preces caruere: cum possidere sancti Colmani corpus cœnobium Mellicense perrexerit.

57 Rodolphus IV, Archidux Austriæ, anno 1360 crucem sanctam, ab Adalberto, Austriæ marchione olim monasterio Mellicensi dono datam, auro, gemmis, unionibus, reliquiis ornavit, uti ipsemet protestatur apud Pesium Tom. II Scriptorum rerum Austriacorum col. 396, ob specialem amorem Sanctissimi Martyris Colomanni. Idem Mellicum venit anno 362, visitatoque S. Colmani sepulcro, jam antiquitate collapsio, magnificum servandis ejus exuviis construere Mausolæum jussit, teste inscriptione hujusmodi: Rodolphus IV. Dei gratia archidux Austriæ et Carinthiæ, Dominus Carniolæ, Marchio Port-
naonis

D

erga Sanctum

E

F

A naonis, comes Habsburg, Veretis, Chyburg, et Athasis, marchio Burgundiæ, Landgravius Alsatia me fecit in honorem S. Colomani. *Alterum ejusdem Rodolphi in sanctum Martyrem venerationis monumentum relatam supra fuit num. 46. Maximilianus I imperator anno 1517 Mellici agens, non tantum S. Colmani Mausolæum renovare, sed et ejusdem Sancti caput, Alba regali Mellicum referre statuerat; sed id consilium mors invida impedivit. Anna imperatoris Matthiæ conjux, mandibula S. Colmani parte petita obtentaque, Mellico anno 1613 læta recessit. Anno 1693, cum Leopoldus I imperator una cum imperatrice Eleonora Magdalena, Josepha et Elizabetha filiis Mellicum advenisset, non prius augustum illud consortium inde diessit, quam pio religiosoque sancti Colmani exuvii impresso osculo suum erga illum amorem venerationemque testatum esset. Illustrissimus Dominus Wenceslaus Hegemüller ad aram S. Colmani, id est, ut ejus epitaphium habet, sub umbra tutelaris, sepeliri voluit. Illustribus hisce viris feminisque liceat et privatos quosdam addere, in quibus sunt: Fridericus de Hauseck, et quidam monasterii Mellicensis Officialis, de quorum legatis eidem monasterio in honorem S. Colmani factis agit Schrambius pag. 172; et Christophorus Wagner, qui calicem aureum obtulit, adjuncta, quæ suum in S. Colmanum animum testificaretur, hac inscriptione: Hunc calicem cum patena monasterio Mellicensi in memoriam S. Colomani obtulit Christophorus Wagner Viennæ in aula Mellicensi cellarius anno 1683 XXI Augusti in die obitus sui. Atque hæc præcipua sunt ad S. Colmani cultum sacrum spectantia, quæ apud Schrambium in recentiore Mellicensi chronico sparsim inventa collegi, quibus addit pag. 470 et sequenti e S. Colmani reliquiis aliquas altari capellæ S. Joannis, et altari S. Michaelis, anno 1356, cum illa dedicarentur; pagina vero 961, anno 1693 Mellicensis ecclesiæ etiam turri pellendis tempestatibus fuisse inclusas.*

* Nota 20.

C

VITA^a

b Auctore, ut creditur, Erchenfrido

Ex Hieronymo Pezio tom. I. Scriptorum Rerum Austriacarum col. 97 et sequentibus.

PROLOGUS.

S. Colmani memoriz consultum vult auctor.

Priniceps Apostolorum Petrus, audiens a Domino, mundi contemptores centuplo hic remunerandos emolumento, et in futuro vitam æ-

ternam possessuros cum Christo, multas assecularum copias suæ conversionis adquisivit exemplo. Considerantes enim, quæ, et qualia sunt, quæ repromisit Deus diligentibus se; spreverunt ea, quæ in mundo poterant habere, vitæ perennis possessione ut mererentur ditescere. Horum quorundam conversionem conversationemque nobis commendat fidelis Historia, ut illorum apud superstites per sæcula vivat memoria. Quocirca nos quidem officio sterili posteris commendare dignum duximus, quæ in nostra regione, et nostris quoque gratulamur acta temporibus c.

AUCTORE FORTE ERCHENFRIDO

ANNOTATA.

a Non Vita (hæc enim quæ fuerit, dum in Austriam brevi post suspensio necandus S. Colmanus venit, ignoratur) sed supplicii potius miraculorumque, hoc secutorum, enarratio.

b Electus in abbatem Mellicensem fuit anno 1121, atque adeo seculo integro et plus eo post S. Colmani necem: nomen ejus lucubrationi huic in exemplaribus Mellicensi, Vindobonensi, Garstensi, Cremifanensi, et Windbergensi, de quibus Hieronymus Pezio Tom. I Scriptorum Rerum Austriacarum, præfixum non legitur: Necrologio Mellicensi ad XXVI Kalend. Junii, quo Erchenfridi obitus signatur, seculi XIV manus adjecit: Qui Historiam S. Colmani dicitur dictasse.

c Auctoris rebus, quas narrat, ætate æqualis hæc verba sunt, cujusmodi alia etiam occurrunt infra num. 11, ubi de Miraculis agitur, quorum nonnulla annis paucis a S. Colomani necem contigerunt. Atqui num. 12, ubi Petrus Hungariæ rex, Poppo Trevirensis, et Henricus I Austriæ Marchio eodem tempore ad S. Colmani in Hungariam Translationem opera sua concurrisse dicuntur, error committitur, quin in Scriptorem æqualem, nedum testem oculatum cadere vix potest. Quid igitur de auctore hujus lucubrationis censendum? Hanc ego, si primam ejus partem, et partem item secundam quantum ad miracula, sub S. Colmani in Hungariam Translationem patrata, spectes, reipsa primum quidem ab auctore æquali conscriptam fuisse suspicor, sed ab alio, sive is Erchenfridus fuerit, sive quis cumque alius, servatis tamen primi auctoris, quibus ætatem suam indicabat, verbis interpolatam; sic tamen, ut miracula, quæ ad calcem secundæ partis narrat sua memoria patrata, et partim saltem visa forte abs illo fuerint.

CAPUT

AUCTORE
FORTE
ERCHENFRIDO

CAPUT I.

Sancti in Austriam adventus, supplicium et Translatio Mellicum.

Sanctus natione Scotus, in Austria, velut explorator, captus,

a

b

c

B

d

e

f

C

g

tortus et e cruce suspensus,

h

i

k

l

Regnante gloriosissimo imperatore Heinrico, qui tertio Ottone mortuo, Romanorum praeponeretur imperio *a*, plures pro nomine Christi perigrinantes iter direxerunt per regna ejus ditioni subdita; quia tanta fuit praefati pietas imperatoris, ut in illo situm esset grande solamen peregrinis, praesidium pacis, refugiumque miseris. Accidit autem quendam Cholomannum *b* nomine, Scotiae gentis oriundum *c*, peregrinationis iter arripere, terrestrem caelestis amore Jerusalem cum aliis, quibus eadem mens erat, expectens *d* invisere. Venit itaque in Orientalem Noricae regionem *e*, cui a plaga Orientali Panonia, ab Aquilonari confinis adjacet Boemia *f*. Harum nationes regionum populis Noricae telluris admodum tunc temporis erant molestae, eo quod ab illis saepenumero sint turpiter humiliatae, devictae, multisque modis miserabiliter afflictae. Inde contra Virum Dei orta est falsa suspicio, tanquam veniret missus a praedictis nationibus, causa explorationis ac prodendae regionis. Hac suspitione furiosae plebis animi adeo incanduerunt adversus Famulum Dei, ut scopis atrociter castigatum, traderent ad custodiendum postera die iudici praesentandum. Sed invictus Christi Miles, parvipendens labentis vitae spatium, mentis suae constantiam viriliter corroborando praeparavit ad supplicium, cupiens adipisci coronam legitime certantibus promissam; quia, sicut ait Apostolus: "Nemo coronabitur, nisi qui legitime certaverit *g*."

3 Ut autem ventum est ante iudicem, modestiam, quam in animo habuit, sermone, vultu et habitu demonstravit. Interrogatus itineris sui causam veraciter exposuit: aliud quicquam confiteri, quam quod res erat, compelli ne umquam *h* potuit. Tunc iudicis edicto 'asperis horrendisque caedebatur verberibus, ut, si explorator esset *i*, saltem confiteretur victus poenarum doloribus. Sed fortissimus athleta Cholomannus, qui solvi et esse cum Christo cupiebat, acria tortorum flagra, lapides, ovaque fortiter ignita, candentem quoque forcipem, qua quidam perversus malleator corpus ejus miserabiliter vellendo cruciavit, serram *k* etiam qua crura ejus lacerabantur, constanter innixus praesidio Christi nullificavit *l*. Carnifices vero, cernentes invictam Viri Dei constantiam, animam ejus tormentis, sicut aurum in fornace probatur, excoctam tandem extorsere suspensio, duobus latronibus suspensus cum eo. Horum carnibus frequenti morsu

avium bestiarumque dilaniatis, ac putredine consumptis, Sancti Viri corpusculum, unguibus cum barba caesarieque crescentibus, materiali corruptione procul remota, floruit *m*. Insuper torta *n*, in qua pendebat, floruit, impleta prophetia Psalmographi, quae ait: "Justus ut palma florebit *o*."

4 Incolis autem regionis ejusdem novo et inaudito stupidis miraculo, contigit cujusdam Rumaldi filium morbo debilitari podagrigo. Patre vero super hac re graviter anxio, et quid ageret dubio; quadam nocte sibi revelabatur in somnis, filium suum pristinae sanitati restituendum, si locus morbi obliniretur carne strangulati videlicet hominis. Igitur expectatus, ac tali visione solito quidem hilarior effectus, accuratissime quaeri afferi medicinam misso festinanter praecipit nuntio, quam praedicta sibi revelavit visio. Profectus ergo nuntius postquam devenit ad locum, ubi venerabile pendebat corpus, infixam lancea, frustum carnis de sura Pendentis, ut jussus erat, abstulit: et mox mirum in modum magna sequebatur copia tam calidi cruoris, acsi anima adhuc observaretur *p* in hospitio corporis. Hoc viso legatus attonitus expavit; tamen deferenda ad Dominum suum perferens rem, ut gesta erat pleniter enarravit. At puer, cujus causa haec fiebant, allatae carnis medicamine tertio oblitus *q*, surrexit incolumis, viribus fortiter innitens propriis, qui prius ad surgendum vix utebatur alienis. Tali modo ipse sibi redditus, indefessas gratias retulit Deo et Beato Cholomanno, cujus per merita sanitas est ei restituta.

5 His ita gestis, idem Rumaldus iter faciens, divertit ad patibulum ubi Sancti Viri corpus erat pendens *r*. Intuitus autem diligentius tam ipse, quam omnes, qui secum advenerant, et ille potissimum, qui causa abscindendae carnis missus fuerat (nam et is in eodem comitatu aderat) admirabatur non solum non factum vulnus, sed nec cicatricem vulneris in corpore Pendente apparere. Ita enim divina praestante gratia diminutio illa fuit integrata, ut nullum omnino cicatricis vestigium reperiri posset in illo. Quidam autem venator, cujus praecordia frigore obriguerunt perfidiae: Si verum est, inquit, quod asseritur, ut de isto cadavere cruor decurrat calidus, hoc ego jam sum comprobaturus. Arrepto igitur venabulo, venerabilis Viri latus perforavit, unde confestim sanguis *s* profluens ipsum, et cui insidebat jumentum, sacris imbuat reliquiis. Rumaldus autem, et qui cum eo aderant, visae rei formidine trepidi, non parva multitudine cleri et populi coadunata, decreverunt beatae memoriae Viri corpus sepeliendum deponi. Si quis autem nosse velit, quantum temporis spatium pendendo impleverit, integrum annum computet et dimidium.

6 Est prope Danubium quaedam speciosa et delectabilis agria *t*, in qua noviter constructa fuit basilica; illuc praedictus Dei Famulus utriusque sexus tripudio deferebatur humandus. Sequenti igitur anno Danubius effreni licentia litiorum curvitates evagatus *u*, pleraque aedificia suis viribus eruta, funditus ingurgitavit, et quae

D

m n

o

post prodigia
quaedam

E

p

q

tumulum
nactus,

r

F

s

accidente

t

u

que

A que loca sibi contigua æstantius diluvii copiis inebriavit. Atrium autem basilicæ, juxta quam Beati Cholomanni cadaver venerandum quievit, tanta diluvies replevit, ut medietas ecclesiæ, prævalentibus aquis, vix apparet. Sed omnipotentis Dei Clementia per Famuli sui merita nova ostendit miracula, et nostris quoque sæculis inaudita. Nam tumulus, quo claudebatur corpus ipsius, aquarum diluvie non attingebatur penitus: fluctibus etenim undique sævientibus, locus sepulchri aprica viriditate fruebatur, quasi muri validi fuisset munimine circumdatus.

novo miraculo,
7 Quidam autem, piscator, quem ventris vacui furor, et rerum habendarum inopia compulsi vagari per Danubium, aquarum violentia impulsus ad eundem pervenit locum. Vidensque insoliti miraculi prodigium, proræ gubernaculo paulum demisso, vehementer obstupuit; sed mox ad se reversus, suæ aliarumque villarum civibus ipsam rem iterum attonitus prædicavit. Illi autem, arreptis navibus, festinabant videre magnalia Dei, et videntes admirati sunt, dicentes: "Sicut audivimus sic vidimus." x Deinde omnipotentiam Dei his glorificabant vocibus: "Benedictus Dominus Deus Israel, qui facit mirabilia solus y."

Henrici Austriæ Marchionis jussu
8 Hujus tam præclari stupendique miracula fama ad aures Henrici x marchionis pervenit rumoribus allata: qui statim aa missis clericorum ordinibus, et quibusdam militiæ suæ primatibus, præcepit ut in suam civitatem honorifice transferrent miraculis glorificatum corpus. Venerunt autem bb ad sepulchrum; sed priusquam impresso sarcophagum tangeretur fossorio, tanta miri et insoliti odoris occurrit eis fragrantia, ut omnes qui aderant, lacrimis maduissent effusis prægaudio. Aperto itaque sarcophago, invenerunt sacri Viri corpusculum ab omni corruptione penitus illæsum, acsi eadem die esset humatum. Consideremus ergo, quanti meriti Sanctus iste sit apud Dominum, qui tantum temporis in tumulo quievit, quantum in patibulo pendens adimplevit, et tamen corpus ejus corruptionis detrimenta non novit: nam a die illius suspensionis, usque ad diem Translationis, totum triennium transiit temporis.

9 Elevato igitur desiderabili thesauro, et linteis pallisque ad hoc præparatis involuto, optatum iter primo arripere diluculo, fugiente procul adversitatis infortunio. Non autem parvam multitudinem sequi et occurrere visa auditaque compellebant miracula, laudes hymnosque referentes Viventi et Regnanti in sæcula. Instante autem noctis jam crepusculo, diverterunt ad ecclesiam non longe a via positam, cupientes in illa noctem divinis laudibus posito transigere corpusculo cc. Cumque omnes vigiliis præteritæ noctis, ac lassitudine itineris victos languor opprimeret soporis; quidam adventitius clericus, cæteris dormientibus, leniter arripiens beati videlicet Hominis pedem, resecto pollice, mutilavit, unde vix sedandi sanguinis ubertas profluens pavimenta irrigavit.

Mellicium cum honore translatus,
10 Orto autem die, cum elevato corpore diri-

gerentur in itinere, occurrit quidam infirmus, nomine Adalgerus dd, adductusque ad feretrum, suæ infirmitatis imploravit auxilium. Cumque oratione completa surrexisset, unicuique membrorum proprio officio tam pleniter innitebatur, ut suis fortiter gressibus insistens, et manibus crucem portans, ante feretrum usque ad locum sepulchri tripudians, ac Deum glorificans grade-retur. Clerici vero, qui sacras deferebant reliquias, hæc cernentes, cum cætera multitudine laudibus extulerunt Dei magnalia, et Sanctum ejus Cholomannum, cujus per merita signa fiebant talia. Hac eejocunditate tandem pervenerunt ad civitatem, nomine Medlicham, in qua pretiosi thesauri pignora Marchionis ff jussu fuerant reponenda. Ubi in Nonis Octobris Dominicæ Incarnationis millesimo quinto decimo anno gg, optimatum consilio posuerunt eum in ecclesia, honori principis Apostolorum dedicata, Australi in abside: ubi plurima per illum mirabilia jugiter operatur Dei virtus et Dei sapientia, quæ cum Patre et Spiritu Sancto vivit et dominatur per infinita sæcula sæculorum. Amen. hh.

AUCTORE FORTE ERCHENFRIDO. honorificentiore tumulo conditur. dd

ee

ff

gg

E

hh

ANNOTATA.

a Sanctus hic imperator, ad diem xv Julii, quo colitur, in Opus nostrum illatus, imperio præfuit ab anno 1002, quo obiit Otto III, usque ab annum 1024.

b Variè ejus nomen scribitur, ut dictum est sub initium Commentarii prævii.

c Verosimilius Hibernus fuit. Quæ de regio ejus genere recentiores tradunt partim incerta, partim falsa sunt. Vide Commentarii prævii num. 9 et sequentes.

d Videtur ea vox innuere S. Colmanum Palastinam quidem videre cupivisse, sed vidisse numquam, non opinata, dum eo tenderet, nece sublatus: itaque nec in reditu occisus, nec eo iterum iterumque profectus videtur.

e Noricum, nempe Ripense, ab Anaso fluvio, monte Cetio (vulgo Kalenberg) et dextera Danubii ripa comprehendebatur, nec ultra Danubium, se extendebat; quod tamen his et iis, quæ sequuntur, verbis indicari videtur.

f Hæc Austriæ Transdanubianæ, in qua S. Colmanus suspensus fuit, potius conveniunt.

g Sic fere epistola II ad Tim. cap. 2 x. 5.

h Alia duo apographa "numquam." Ex Hieronymo Pezio.

i Hæc illatæ S. Colmano necis genuina causa fuit, suffecit tum temporis fidelibus, ut tamquam Martyrem colerent, occisi innocentia et sanctitas, miraculis comprobata, quod facere ut pergerent Pontificia auctoritate concessum fuit. Vide Commentarii prævii num. 49 et sequentes.

k Viennæ in S. Stephani lapis, in quo serram sanctus Martyr passus est, Rodulphi IV Austriæ ducis jussu collocatus fuit. Vide Commentarii prævii num. 47.

AUCTORE
FORTE
ERCHENFRIDO

l *Vicit, elusit, vel irrita reddidit.*

m *Alia apographa « fronduit. » Ex Hieronymo Pezio citato.*

n *Vimem aridum, in modum funis contortum, quo tamquam fune Sanctus suspensus fuit. Recurren-
tente die XIII Octobris, dicitur fieri ruptionis ex-
pers. Arbor e qua pependit servari dicitur apud
P.P. Franciscanos sub altari Majore Stokeravia.*

o *Psalm. 91 v. 13.*

p *Aliud Ms. « servaretur. » Ex Hieronymo Pezio.*

q *Alia apographa « oblitus. » Ex eodem.*

r *Haud procul Stokeravia, Austriæ Transdanu-
bianæ oppido. Vide dicta in Commentario prævio,
num. 25.*

s *In alio Ms. signato H. 104 additur « uber-
tim. » Ex Hieronymo Pezio.*

t *Vocabulum Latino-barbarum ex Germanico
Au vel Aw, quo significatur campus pascuus
anni adjacens vel amne circumfusus. Intelligitur
autem hic Austriæ Inferioris (Transdanubianæ)
oppidulum Stockerau, situm in sinistra ripa Da-
nubii. Ex Lambecio Tom. I Analectorum Vindo-
bonensium Opera et studio Adami Francisci Kolla-
rii col. 849.*

u *Mentionem ingentis inundationis facit Anna-
lista Saxo, quæ anno 1013 contigerit mense De-
cembris.*

x *Psalm. 47 v. 9*

y *Psalm. 71 v. 18.*

z *Vide infra litteras f et h Capiti II subnexas.*

aa *Statim : hinc et ex num. 18, exiguo tempo-
ris spatio inundationem Danubii a S. Colmani Mel-
licum Translatione fuisse sejunctam ; Translationem
vero probabilius factam anno 1014 collegimus.*

bb *Ms. Lambecii et unum unicum Mellicense
addunt « Missi. » Ex Hieronymo Pezio.*

cc *Nulla hic mentio fabule, qua indomita ani-
malia S. Colmani corpus per Danubium siccis pe-
dibus Mellicum vexisse perhibentur.*

dd *Aliud Ms. « Adelgerus. » Ex Hieronymo
Pezio.*

ee *In Ms. signato H 104 additur « gloriosa. »
Ex eodem Pezio.*

ff *In eodem Ms. (vide litteram hh) additur
« Heinricii. » Ex Hieronymo Pezio.*

gg *Ditmarus, qui Sancti mortem ad annum 1017
refert, aut serius de S. Colmani rebus instructus
fuit, aut eam loco non suo narravit ; in annum
1012 conspirantibus plerisque scriptoribus.*

hh *Pars hæc I ab anonymo æquali, quanta est,
scripta videtur, quantum ad facta attinet ; non ita
tamen, qui in adjunctis aliquot interpolationem ali-
quam subiisse videatur : ita ex triennio, quod a S.
Colmani nece usque ad ejus translationem effluxit,
non integro, triennium integrum, minus tamen die-
bus quinque effecerit interpolator : ita de suo forte
addiderit, primam corporis S. Colmani translatio-
nem accidisse VII Octobris.*

CAPUT II.

Altera ejusdem Translatio et quedam Miracula.

Ex multis mirabilibus, quæ Dei clementia per suum fidelem Famulum ostendit, pauca, quæ nobis videndo a cognita sunt, perstringimus; ut fideles animentur et corroborentur; infideles vero convertantur et meliorentur. Posito igitur in ecclesia corpore, multi quotidie veniebant, et secundum quod unicuique copia erat, oblationes deferebant ad Sanctum b, quas quidam nomine Huzo, stimulo sathanæ incitatus, ad furandum nocte per fenestram intravit. Cumque super sepulchrum Viri Dei staret, et ea, quæ ad laudem Sancti suspensa c pendebant, diriperet, ut dudum mentem humanam ita demum faciem suam amisit, et caninam accepit, et pro verbis latratum fudit. Quem cum aditus regrediens latrantem in ecclesia audisset, expavit; et non audeas accedere, donec cives villæ vocaret, eorumque congregatione confortatus ostium aperuit et intravit. Ignorantibus autem cæteris, quid esset, hominis dominus, nomine Wilhelmus (nam et ipse aderat) vestibus fuisse servum suum cognovit; et quid agerent ignorantibus, hoc consilium placuit potissimum, ut ad sepulchrum Viri Dei traderet illum. Quod cum factum fuisset, multitudo circumstantium orante, pristinum recepit vultum, et oris officium; ac ita usque ad finem vitæ suæ in servitio debebat fratrum, cujus adhuc filia in nostro est servitio.

12 Hac igitur fama magisque crebrescente, Petrus rex Ungarorum d est accensus, quali modo posset hoc acquirere, et in suum regnum traducere corpus. Hæc eo meditante, Treverorum archiepiscopus Poppo e, marchionis f frater, ab Hierosolyma rediens, venit in regnum ejus. Quod rex, ut audivit, magno gavisus gaudio ad se vocavit, sperans effectum sui desiderii per eum se venturum. Quod ita est etiam factum, eum enim vocatus veniret, sicut utrumque decuit, regem videlicet et archiepiscopum, honorifice eum suscepit, magnifice habuit, gloriose tractavit. His, ut sæpe fit inter bonos, archipræsul vicissitudinem cupiens respondere, quidquid ab eo desideraret, magna pollicebatur et bona voluntate se facturum. His auditis, rex factus multum hilaris, quod diu animo volvebat, optimo præsul verbis exposcebat. Sed quanto rex ex verbis pontificis fuit lætior, tanto pontifex verbis regis factus est tristior. Anxius enim hærebat animo, quid ageret. Promittere non audebat, veritus se non posse apud fratrem impetrare; timuit vero negare: nam formidavit, si negaret, ut vi, sicut factum

Crebrescen-
tibus Sancti
miraculis,
a

b

E

c

corpus ejus
obtinet Pe-
trus Hunga-
rie rex, sed
brevis post re-
mittit.
d

e

f

est

A est, cogeretur. Postquam enim rex vidit illum stupentem, minatus est, si non faceret, vincula et carcerem. His minis victus episcopus cum promitteret, constrinxit eum Sacramento, ut quod promisit, sine dubio fieret. Veniens itaque ad fratrem, magna afflictione cordis aperuit et lacrimis, quod violentia compulit regis. Marchio autem, ut semper fuit vir bonus et prudens, ne qua macula optimum suum genus fuscaret, quamvis invitus, decrevit tamen facere, ut rex coëgit suum fratrem jurare *h*. At postquam delata sunt ossa regi *i* retrolapsa est res ejus: nam aëris siccitas, terræ sterilitas, fames et mortalitas regnum ejus in tantum urgebant, ut penitus interire se crederent. Miserunt tandem ad prædictum marchionem *k*, postulantes legatos mitti, qui digne reportarent ossa Viri. Missis itaque religiosis viris, videlicet clericis et laicis, sacra ossa receperunt, et regi suisque veniam pro delictis dantes, ad laudem et gloriam nominis Dei in prædictum locum reportaverunt *l*.

B 13 Nec prætereundum est, qualis vindicta Dei persequatur eos, qui sepulchrum frugerunt et ossa extulerunt. Clericus paralyti morbo percussus, linguæ officio est privatus. Faber vero ferrarius, qui primus fregit sarcophagum et aperuit, hac ultione est divina percussus, ut maxilla ejus per integrum annum penderet super lectum, in quo ipse jacebat infirmus. Nec hoc silebimus, quod quidam pictor, nomine Ludwicus, dum sederet juxta sepulchrum B. Cholomanni causa pingendi, elevatis palliis sepulcri intropexit: et confestim omni destitutus est membrorum officio, donec publica voce confessus est, qua de causa hoc meruisset. Et veniam petens promisit, quoad usque viveret, S. Cholomanno se sese servitutum, quantum posset; et ita Dei gratia *m* periculum evadens, sanitatem recepit.

14 Quadam nocte inter Matutinales laudes quidam, nomine Gnanno, qui mutus quinquennio in servitio erat Fratrum, cum de monte descenderet, pro deferenda aqua ad suum ministerium; visum est sibi, quasi quidam lineo fune ligato circa brachium vi eum traheret ad sepulchrum Viri Dei. Qui cum a circumstantibus, quid quæreret *n*, interrogaretur, manibus innuit, orandi spatium petiit; et sic inter orandum loquendi facultatem accepit. Filia quoque comitis Wilfradi, muta, et curva eodem modo est allata; sed gratia Dei per merita Beati Viri loquens et erecta, cruce de sepulchro ad majus altare S. Petri portavit. Alia quædam puella, cujusdam Hermanni filia, adhuc superstitis, cæca, muta, curva a matre est illuc adducta, quæ oratione Fratrum per merita S. Martyris Cholomanni et visum, loquendique usum cum integritate aliorum membrorum recepit. Tertia puella venit, manibus genibusque repens, crura pedes humo traxit, quæ inter Misarum solemniam surrexit, et a sepulchro ad majus altare progrediens, gratias Deo suæ sanitatis retulit.

15 Vir quidam tanta infirmitate est correptus, ut uno oculorum ejus in modum crateræ extra locum tumore ejecto, magna spe recuperandæ sa-

nitatis a Beato Viro auxilium flagitavit. Sed cum consumptis longis precibus, et multis effusis lacrimis, nihil sentiret sospitatis, recessit flens et ejulans atque dicens, Heu, heu! o B. Martyr Cholomanne, unde hoc merui, quod ego solus omnium, quorum tu misertus es, nullam gratiam apud te inveni? His et aliis, quæ dolor dictat, vocibus multiplicatis in ipsa, qua pergebat, via, quam desperabat, salus sibi subito est concessa. Percepta igitur hac gratia, flexis in terra genibus, tanta perfusus lætitia, quanta prius mœstia, regressus est magnificans et laudans Deum.

16 Aliud quoque miraculum in quodam Rudolpho accidit. His omnium, præter oculorum et linguæ, membrorum officio destitutus, vehiculo ad januam ecclesiæ ductus, et ad sepulchrum Famuli Dei manibus in sella deportatus est. Domino itaque abbate cum fratribus orante *o*, clementiam Dei tam velocem sensit, quod sine mora propriis viribus innitens surrexit; et gratiarum actiones Deo persolvens, qui prius alienis utebatur viribus, equum ascendit, et hilaris repatriavit. Hæc pauca ex multis, quæ Dei clementia ad laudem et gloriam nominis sui, et honorem B. Cholomanni operata est, et quotidie operatur, digessimus ad fidelium corroboracionem, et infidelium conversionem; ne quis id, quo indignus est, præsumat, neque illud; quod gratia Dei valeat consequi, pertimescat. Amen.

ANNOTATA.

a Verba hæc testis oculati sunt; cum igitur quæ proxime sequuntur miracula, Translationem S. Colmani in Hungariam comitata sint, ut infra narratur, eodem tempore hic scriptor vixisse, illis interfuisse, ac ab Erchenfrido aliis fuisse videtur.

b Ad Sanctum abest a quibusdam codicibus. Hieronymus Pezsius.

c En sacrum S. Colmano cultum jam tum exhiberi ceptum.

d S. Stephano, anno 1038 e vivis erepto, successit proxime: regno aliquandiu privatus ac deinde restitutus, esse in vivis desiit anno 1046.

e Trevirensis archiepiscopus consecratus anno 1017 obiit 1047.

f Ms. quoddam Mellicense cum Lambecio addit « Heinrichi præfati » quod in aliis 4 Mss. Mellicensibus omittitur. Hieronymus Pezsius. Vivere Henricus desiit anno 1018, teste Ditmaro scriptore æquali. Vide Commentarii prævii num. 38.

g In aliis duobus Mss. additur « suum marchionem » Ex eodem Pezio.

h Popponem Hierosolyma Treviros rediisse anno 1028, probatum est num. 40 Commentarii prævii; at eo anno nec in vivis erat Henricus I Austriae marchio, nec Petrus Hungariæ regnum, vivo adhuc S. Stephano, obtinuerat. Gravior est hic error, quam ut a teste oculato commissus fuerit; ac proinde interpolatori cuidam, historiæ seculi XI haud satis ig-

AUCTORE
FORTE
ERCHEN-
FRIDO.

a Sancto pa-
trata.

E

F

A

naro, verosimiliter adscribendus. Congruent apte omnia, si Petro quidem, Hungariz regi, S. Stephanus; Heinrico autem, Austriz marchioni, Adalbertus, successor ejus proximus substituatur.

i Sub annum nimirum 1028 ex jam dictis. Notat hoc item loco Pezius in uno Ms. Mellicensi, alteroque Lambecii addi: Sacra ossa regi in Ungariam.

k Ita et alia Mss. Mellicensia; unum vero cum Lambecio « Heinricum » addit. Pezius.

l Post exiguam, ut apparet, illic moram; S Colmani caput Albæ Regalis servatum fuisse dictum est num. 40 Commentarii prævii: unde S. Colma-

ni corpus Mellicio ad dictam Hungariz urbem delatum fuisse conjicere est.

m Ms. quoddam Mellicense et Lambecius addunt « et per Famuli sui merita » Pezius.

n In iisdem additur « aut quid vellet. » Hieronymus Pezius.

o Contigit id miraculum, cum Mellicii jam viri religiosi morabantur; atque adeo haud prius anno 1098, quo primum Benedictini Patres a Leopoldo III eo evocati fuere; nisi forte canonici a Leopoldo I illic jam ante constituti, regulares fuerint, quod alii aiunt, alii negant.

D

DE S. CHELIDONIA

B

VIRGINE

APUD SUBLACUM IN LATIO.

J. B.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

Sanctæ Acta, nomen varie efformatum, austerum vitæ genus, obitus, translatio, et cultus sacer.

ANNO MCLII.

S. Chelidonia, cujus Acta a recentioribus quidem,

C

Prope a Sublaco, Latii seu Campaniæ Romanæ, qua hæc Aprutium respicit, ad Anienem fluvium oppido, cognomine Ordinis Benedictini, S. Scholasticæ sacrum, cœnobium adest, S. Benedicti commoratione, antiquitate, aliisque nominibus celebre, in quo S. Chelidonia et velum sacrum olim accepit, et modo mortales exuvias depositas habet; cujus Sanctæ Virginis, vitæ austeritate perquam admirandæ, gesta posteris transmittere ejusdem maxime cœnobii alumni sategerunt. In his primus fuit anonymus nonnemo quidem, sed eorum, quæ scribit, saltem partim, uti quæ infra dicentur aperient, testis oculatus. Usus fuerat is in describendis Sanctæ gestis, uti quidem Sublacensibus cœnobitis est visum, rudiore Minerva et stylo partim quam par erat, fusiore, partim minus ordinato; eaque de causa stilo tum contractiore, tum cultiore Sanctæ Virginis gesta sibi censuit describenda in primis Villielmus Capisacchi Narniensis, Sublacensis cœnobii, teste D. Mariano Armellini, S. Petri de Assisio abbate, in Bibliotheca Casinensis, ab anno 1525 professus, et Chronici Sublacensis, ab anno 1573 usque deducti conditor. Item scripsit Villielmus, inquit laudatus abbas, Vitam S. Chelidoniæ Virginis, ejusque Translationem

ad monasterium Sublacense Sanctæ Scholasticæ. Asservatur Ms. in sacratio; exemplar autem in Bibliotheca. Omnia Latino elegantique sermone exarata.

2 Alter item Sublacensis monachus, D. Clemens Neapolitanus in meliorem S. Chelidoniæ Vitam redegit ordinem, præfixo lucubrationi suæ hoc exordio: Beata Cleridona, Virgo Deo devota ex claris parentibus, etc. Tertius denique ex ejusdem cœnobii alumnis D. Cherubinus Myrtius Trevirensis, suscepta eadem provincia, quam gesserat Villielmus, continuatoque usque ad annum 1628 Sublacensi Chronico, tam ejus Vitam, quam Translationem in Sublacensem ecclesiam descripsit. Vitam quidem his verbis exorsus: Infirma mundi elegit Deus, ut fortia quæque confundat, etc.; ubi autem S. Chelidoniæ Translationem describit, ipsamet Villielmi verba non raro adhibet, nisi quod interdum pauca, quorum suo loco usus erit, enucleatius uberiusque exponat. Ex his Villielmi Narniensis tam de Vita, quam de Translatione (cui cum auctoritate præfuisse titulus apographo nostro præfixo indicat) lucubrationem prelo, antiquiore biographo destituti, selegimus, quod D. Clemente Neapolitano primi S. Chelidoniæ biographi vestigiis, ut apparet, pressius

scripat sunt,

F

inhæreat;